ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 27ης Σεπτεμβρίου 2006 *

Στην υπόθεση Τ-314/01,

Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA, με έδρα το Veendam (Κάτω Χώρες), εκπροσωπούμενη από τον C. Dekker, δικηγόρο,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τους A. Bouquet, A. Whelan και W. Wils, επικουρούμενους από τον M. van der Woude, δικηγόρο,

καθής,

με αντικείμενο την ακύρωση του άρθρου 1 της αποφάσεως C(2001) 2931 τελικό, της 2ας Οκτωβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (COMP/E-1/36.756 — Γλυκονικό νάτριο), καθόσον αφορά την προσφεύγουσα, ή, επικουρικώς, την ακύρωση του άρθρου 3 της εν λόγω αποφάσεως καθόσον αφορά την προσφεύγουσα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Azizi, Πρόεδρο, M. Jaeger και F. Dehousse, δικαστές,
γραμματέας: J. Plingers, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 17ης Φεβρουαρίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Η Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA (στο εξής: Avebe) είναι η μητρική εταιρία ενός ομίλου επιχειρήσεων που ειδικεύεται στη μεταποίηση του αμύλου. Κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών και μέχρι τον Δεκέμβριο του 1995 η Avebe ασκούσε τις δραστηριότητές της στην αγορά γλυκονικού νατρίου μέσω της συμμετοχής της στην εταιρία Glucona vof, μια επιχείρηση την οποία ήλεγχε από κοινού με την εταιρία Akzo Nobel Chemicals BV (στο εξής: ANC), εταιρία ελεγχόμενη από την Akzo Nobel NV (στο εξής: Akzo). Τον Δεκέμβριο του 1995 η Avebe απέκτησε τη συμμετοχή της

ANC στην Glucona vof, η οποία μετετράπη σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης και έλαβε την επωνυμία Glucona BV (στο εξής, οι εταιρίες Glucona vof και Glucona BV αναφέρονται αδιακρίτως με την ονομασία Glucona).

2 Το γλυκονικό νάτριο περιλαμβάνεται μεταξύ των χηλικών παραγόντων, οι οποίοι είναι προϊόντα που αδρανοποιούν τα μεταλλικά ιόντα στις βιομηχανικές διαδικασίες. Οι εν λόγω διαδικασίες περιλαμβάνουν, ιδίως, τον βιομηχανικό καθαρισμό (καθαρισμό φιαλών ή εργαλείων), την επεξεργασία διαφόρων επιφανειών (επεξεργασία για την προστασία από τη σκουριά, αφαίρεση λιπών, χάραξη επιφανειών αλουμινίου) και την επεξεργασία των υδάτων. Έτσι, οι χηλικοί παράγοντες χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία τροφίμων, τη βιομηχανία καλλυντικών, τη φαρμακοβιομηχανία, τη βιομηχανία χάρτου, τη βιομηχανία σκυροδέματος, καθώς και σε άλλους βιομηχανικούς κλάδους. Το γλυκονικό νάτριο πωλείται ανά την υφήλιο, ενώ υφίστανται και ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στις διεθνείς αγορές.

3 Το 1995 οι συνολικές πωλήσεις γλυκονικού νατρίου σε παγκόσμιο επίπεδο ανέρχονταν περίπου σε 58,7 εκατομμύρια ευρώ, ενώ αυτές που πραγματοποιούνταν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) περίπου σε 19,6 εκατομμύρια ευρώ. Κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών, το σύνολο σχεδόν της παγκόσμιας παραγωγής γλυκονικού νατρίου βρισκόταν υπό τον έλεγχο πέντε επιχειρήσεων, ήτοι, πρώτον, της Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd (στο εξής: Fujisawa), δεύτερον, της Jungbunzlauer AG, τρίτον, της Roquette Frères SA (στο εξής: Roquette), τέταρτον, της Glucona vof και, πέμπτον, της Archer Daniels Midland Co. (στο εξής: ADM).

4 Τον Μάρτιο του 1997 το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης πληροφόρησε την Επιτροπή ότι, κατόπιν έρευνας που διεξήγαγε στις αγορές λυσίνης και κιτρικού οξέος, είχε κινηθεί σχετική έρευνα και όσον αφορά την αγορά γλυκονικού νατρίου. Τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 1997, καθώς και τον Φεβρουάριο του 1998, η Επιτροπή πληροφορήθηκε ότι η Akzo, η Avebe, η Glucona, η Roquette και η Fujisawa είχαν αναγνωρίσει ότι μετείχαν σε σύμπραξη η οποία συνίστατο στον καθορισμό των τιμών του γλυκονικού νατρίου και στην κατανομή των ποσοτήτων πωλήσεως του εν λόγω προϊόντος στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού. Κατόπιν συμφωνιών συναφθεισών με το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, οι αμερικανικές αρχές επέβαλαν πρόστιμα στις ως άνω επιχειρήσεις.

5 Στις 18 Φεβρουαρίου 1998 η Επιτροπή απηύθυνε, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), αιτήσεις παροχής πληροφοριών στους κύριους παραγωγούς, εισαγωγείς, εξαγωγείς και αγοραστές γλυκονικού νατρίου στην Ευρώπη.

6 Απαντώντας σε μια τέτοια αίτηση παροχής πληροφοριών, η Fujisawa ήρθε σε επαφή με την Επιτροπή και την πληροφόρησε ότι είχε συνεργαστεί με τις αμερικανικές αρχές στο πλαίσιο της έρευνας που περιγράφεται ανωτέρω και ότι επιθυμούσε την ίδια συνεργασία με την Επιτροπή στο πλαίσιο της ανακοινώσεως της Επιτροπής της 18ης Ιουλίου 1996 σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ C 207, σ. 4, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας). Στις 12 Μαΐου 1998, κατόπιν συσκέψεως με την Επιτροπή την 1η Απριλίου 1998, η Fujisawa κατέθεσε μια έγγραφη δήλωση και ένα φάκελο περιλαμβάνοντα σύνοψη του ιστορικού της συμπράξεως και ορισμένα έγγραφα.

7 Στις 16 και τις 17 Σεπτεμβρίου 1998 η Επιτροπή διενήργησε έλεγχο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17, στις εγκαταστάσεις της Avebe, της Glucona, της Jungbunzlauer και της Roquette.

8 Στις 2 Μαρτίου 1999 η Επιτροπή απηύθυνε λεπτομερείς αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην Glucona, τη Roquette και τη Jungbunzlauer. Με έγγραφα της 14ης, της 19ης και της 20ής Απριλίου 1999 οι ως άνω επιχειρήσεις εξέφρασαν την επιθυμία τους να συνεργαστούν με την Επιτροπή και της παρέσχαν ορισμένες πληροφορίες επί της συμπράξεως. Στις 25 Οκτωβρίου 1999 η Επιτροπή απηύθυνε συμπληρωματικές αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην ADM, τη Fujisawa, την Glucona, τη Roquette και τη Jungbunzlauer.

9 Στις 17 Μαΐου 2000, βάσει των πληροφοριών που της είχαν διαβιβαστεί, η Επιτροπή απηύθυνε ανακοίνωση αιτιάσεων στην Avebe και στις λοιπές εμπλεκόμενες

επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ). Η Avebe και όλες οι λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υπέβαλαν έγγραφες παρατηρήσεις σε απάντηση στις αιτιάσεις της Επιτροπής. Καμία από τις επιχειρήσεις αυτές δεν ζήτησε ακρόαση ούτε αμφισβήτησε το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που περιγράφονταν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων.

10 Στις 11 Μαΐου 2001 η Επιτροπή απηύθυνε συμπληρωματικές αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην Avebe και στις λοιπές επιχειρήσεις.

11 Στις 2 Οκτωβρίου 2001 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2001) 2931, τελικό, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/E-1/36.756 — Γλυκονικό νάτριο) (στο εξής: Απόφαση). Η Απόφαση κοινοποιήθηκε στην Avebe με έγγραφο της 10ης Οκτωβρίου 2001.

12 Η Απόφαση περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

[Η Akzo], [η ADM], [η Avebe], [η Fujisawa], [η Jungbunzlauer] και [η Roquette] παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, [...] ΕΚ και —από 1ης Ιανουαρίου 1994— το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας σε διαρκή συμφωνία ή/και εναρμονισμένη πρακτική στον τομέα του γλυκονικού νατρίου.

Η παράβαση διήρκεσε:

— στην περίπτωση της [Akzo], της [Avebe], της [Fujisawa] και της [Roquette], από τον Φεβρουάριο του 1987 μέχρι τον Ιούνιο του 1995·

— στην περίπτωση της [Jungbunzlauer], από τον Μάιο του 1988 μέχρι τον Ιούνιο του 1995·

— στην περίπτωση της [ADM], από τον Ιούνιο του 1991 μέχρι τον Ιούνιο του 1995.

[...]

Άρθρο 3

Επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα για την παράβαση περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 1:

a) [Akzo]	9 εκατομμύρια ευρώ
b) [ADM]	10,13 εκατομμύρια ευρώ
c) [Avebe]	3,6 εκατομμύρια ευρώ
d) [Fujisawa]	3,6 εκατομμύρια ευρώ
e) [Jungbunzlauer]	20,4 εκατομμύρια ευρώ
f) [Roquette]	10,8 εκατομμύρια ευρώ»

13 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 296 έως 309 της Αποφάσεως η Επιτροπή εξέτασε τις σχέσεις που υφίσταντο κατά τη διάρκεια της επίμαχης περιόδου σχετικά με τη σύμπραξη μεταξύ Glucona και των μητρικών εταιριών της, της Avebe και της Akzo. Ειδικότερα, σημείωσε ότι, μέχρι τις 15 Αυγούστου 1993, τη Glucona διοικούσαν από κοινού εκπρόσωποι της Avebe και της Akzo, αλλά, από την εν λόγω ημερομηνία, λόγω αναδιαρθρώσεως της Glucona, την εταιρία αυτή διοικούσε αποκλειστικά ένας εκπρόσωπος της Avebe. Εντούτοις, η Επιτροπή θεώρησε ότι η Avebe και η Akzo ήταν υπεύθυνες για τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού ενέργειες της θυγατρικής τους καθ' όλη την επίμαχη περίοδο και ότι, επομένως, αυτές έπρεπε να είναι οι αποδέκτες της Αποφάσεως.

14 Με την Απόφαση, όσον αφορά τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, η Επιτροπή ακολούθησε τη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), καθώς και την ανακοίνωση περί συνεργασίας.

15 Πρώτον, η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ποσό του προστίμου σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.

16 Στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή θεώρησε, καταρχάς, ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις διέπραξαν μια πολύ σοβαρή παράβαση, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της, τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της στην αγορά γλυκονικού νατρίου εντός του ΕΟΧ και την έκταση της σχετικής γεωγραφικής αγοράς (αιτιολογική σκέψη 371 της Αποφάσεως).

17 Στη συνέχεια, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα προκλήσεως βλάβης του ανταγωνισμού, όρισε δε το πρόστιμο σε επίπεδο έχον επαρκή αποτρεπτικό χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, στηριζόμενη στα αριθμητικά στοιχεία του κύκλου εργασιών στις διεθνείς αγορές τον οποίο πραγματοποιούσαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις με την πώληση

γλυκονικού νατρίου κατά τη διάρκεια του 1995, τελευταίου έτους της περιόδου την οποία αφορά η παράβαση, αριθμητικά στοιχεία τα οποία είχαν διαβιβάσει στην Επιτροπή οι ενδιαφερόμενοι κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή κατέταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία κατέταξε τις επιχειρήσεις οι οποίες, σύμφωνα με τα στοιχεία που διέθετε, κατείχαν μερίδια της παγκόσμιας αγοράς γλυκονικού νατρίου μεγαλύτερα του 20 %, δηλαδή τη Fujisawa (35,54 %), τη Jungbunzlauer (24,75 %) και τη Roquette (20,96 %). Για τις εν λόγω επιχειρήσεις η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό 10 εκατομμυρίων ευρώ. Στη δεύτερη κατηγορία κατέταξε τις επιχειρήσεις οι οποίες, κατά τα στοιχεία που διέθετε, κατείχαν μερίδια της παγκόσμιας αγοράς γλυκονικού νατρίου μικρότερα του 10 %, ήτοι την Glucona (περίπου 9,5 %) και την ADM (9,35 %). Για τις ως άνω επιχειρήσεις η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό προστίμου σε 5 εκατομμύρια ευρώ, δηλαδή, για την Akzo και την Avebe που κατείχαν από κοινού την Glucona, σε 2,5 εκατομμύρια ευρώ για καθεμία (αιτιολογική σκέψη 385 της Αποφάσεως).

18 Επιπλέον, προκειμένου το πρόστιμο να έχει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα, αφενός, και να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν γνώσεις και μια τέτοια νομική και οικονομική δομή ώστε να είναι σε θέση να εκτιμούν καλύτερα την παράνομη φύση των ενεργειών τους και τις συνέπειες που απορρέουν από αυτές από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού, αφετέρου, η Επιτροπή προέβη σε προσαρμογή τού εν λόγω αρχικού ποσού. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τους συνολικούς πόρους των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, η Επιτροπή πολλαπλασίασε με συντελεστή 2,5 τα αρχικά ποσά που είχαν καθοριστεί για την ADM και την Akzo και, επομένως, αύξησε το ποσό αυτό στα 12,5 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της ADM και στα 6,25 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της Akzo (αιτιολογική σκέψη 388 της Αποφάσεως).

19 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως που διέπραξε καθεμία επιχείρηση, το αρχικό ποσό αυξήθηκε, κατά 10 % ετησίως, ήτοι κατά 80 % για τη Fujisawa, για την Akzo, για την Avebe και τη Roquette, κατά 70 % για τη Jungbunzlauer και κατά 35 % για την ADM (αιτιολογικές σκέψεις 389 έως 392 της Αποφάσεως).

20 Με τον τρόπο αυτό η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ποσό των προστίμων σε 4,5 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά την Avebe. Όσον αφορά την ADM, την Akzo, τη Fujisawa, τη Jungbunzlauer και τη Roquette, το βασικό ποσό καθορίστηκε, αντιστοίχως, σε 16,88, σε 11,25, σε 18, σε 17 και σε 18 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 396 της Αποφάσεως).

21 Δεύτερον, λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων, το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Jungbunzlauer αυξήθηκε κατά 50 % με την αιτιολογία ότι η εν λόγω επιχείρηση είχε ηγετικό ρόλο στο πλαίσιο της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 403 της Αποφάσεως).

22 Τρίτον, η Επιτροπή εξέτασε και απέρριψε τα επιχειρήματα ορισμένων επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων της Avebe, κατά τα οποία στις εν λόγω επιχειρήσεις έπρεπε να αναγνωριστούν ελαφρυντικές περιστάσεις (αιτιολογικές σκέψεις 404 έως 410 της Αποφάσεως).

23 Τέταρτον, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, η Επιτροπή δέχθηκε υπέρ της Fujisawa μια «πολύ σημαντική μείωση» (ήτοι 80 %) του ποσού του προστίμου που θα της επιβαλλόταν σε περίπτωση μη συνεργασίας της. Τέλος, κατ' εφαρμογήν του τίτλου D της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή δέχθηκε μια «σημαντική μείωση» (ήτοι 40 %) του ποσού του προστίμου της ADM και της Roquette και 20 % της Akzo, της Avebe και της Jungbunzlauer (αιτιολογικές σκέψεις 418, 423, 426 και 427).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

24 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 17 Δεκεμβρίου 2001 η Avebe άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

25 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, απηύθυνε έγγραφες ερωτήσεις στους διαδίκους στις οποίες αυτοί απάντησαν εμπροθέσμως.

26 Οι διάδικοι αγόρευσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 17ης Φεβρουαρίου 2004.

27 Η Avebe ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει το άρθρο 1 της Αποφάσεως καθόσον δέχεται παράβαση εκ μέρους της για το χρονικό διάστημα από τον Φεβρουάριο του 1987 μέχρι τις 15 Αυγούστου 1993·

— επικουρικώς, να ακυρώσει το άρθρο 1 της Αποφάσεως καθόσον δέχεται παράβαση εκ μέρους της για το προ της 30ής Απριλίου 1990 χρονικό διάστημα·

— επικουρικότερον, να ακυρώσει το άρθρο 3 της Αποφάσεως καθόσον την αφορά·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

28 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την Avebe στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

Α — *Εισαγωγή*

29 Η Avebe δεν αμφισβητεί ότι η σύμπραξη αποτελεί παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ. Επίσης δεν αμφισβητεί ότι η ίδια φέρει την ευθύνη για την εν λόγω παράβαση για το χρονικό διάστημα από τις 15 Αυγούστου 1993, ημερομηνία από την οποία διοικούσε μόνη της την Glucona (βλ. σκέψη 13 ανωτέρω), μέχρι το πέρας της συμπράξεως. Αντιθέτως, η Avebe είναι της γνώμης ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να τη θεωρεί υπεύθυνη για την παράβαση της Glucona για το προ της 15ης Αυγούστου 1993 χρονικό διάστημα.

30 Στο πλαίσιο αυτό, η Avebe προβάλλει τέσσερις λόγους, που στηρίζονται, πρώτον, σε παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, δεύτερον, σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, τρίτον, σε παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και, τέταρτον, σε προσβολή της αρχής της αναλογικότητας.

31 Πριν αποφανθεί επί του βασίμου των διαφόρων προβαλλομένων συναφώς λόγων, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι πρέπει να υπομνησθούν ορισμένα στοιχεία της εκτιμήσεως της Επιτροπής, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 296 έως 309 της Αποφάσεώς της.

32 Με την αιτιολογική σκέψη 296 της Αποφάσεως, η Επιτροπή άρχισε την ανάλυσή της δεχόμενη ότι «[προέκυπτε] από τα πραγματικά περιστατικά ότι η Glucona δεν [είχε] καθορίσει τη συμπεριφορά της αυτοτελώς, αλλά [ακολουθούσε] τις οδηγίες που της έδιδαν οι μητρικές εταιρίες της [η ANC και η Avebe]: όλα τα στελέχη της Glucona ασκούσαν επαγγελματικά καθήκοντα ταυτόχρονα και στην υπηρεσία των εν λόγω μητρικών εταιριών».

33 Στη συνέχεια, με τις αιτιολογικές σκέψεις 297 έως 299 της Αποφάσεως, η Επιτροπή περιέγραψε ως ακολούθως την εσωτερική οργάνωση της Glucona:

«(297) Από την 1η Απριλίου 1972 μέχρι τις 15 Αυγούστου 1993 δύο διευθυντές, διορισθέντες αντιστοίχως από τις μητρικές εταιρίες, αποτελούσαν το συμβούλιο διαχειρίσεως του συνεταιρικού σχήματος και ήταν από κοινού υπεύθυνοι για τις αποφάσεις εμπορικής πολιτικής και για τη διοίκηση της Glucona. Ο εκπρόσωπος της Akzo ήταν επιφορτισμένος με τις πωλήσεις και την εμπορική πολιτική, ενώ εκείνος της Avebe ήταν επιφορτισμένος με την παραγωγή και τις δραστηριότητες έρευνας και αναπτύξεως. Η Glucona είχε επίσης ένα συμβούλιο εποπτείας, αποτελούμενο από δύο εκπροσώπους από κάθε μία μητρική εταιρία. Τη θέση του προέδρου του συμβουλίου εποπτείας κατείχαν εναλλάξ εκπρόσωποι της Akzo και της Avebe.

(298) Στις 15 Αυγούστου 1993 άλλαξε η δομή της διευθύνσεως της Glucona, με τον διορισμό ενός ενιαίου γενικού διευθυντή. Τη θέση αυτή κατέλαβε ένα στέλεχος της Avebe.

(299) Από έγγραφες αποδείξεις προκύπτει ότι ο διορισθείς από την Akzo διευθυντής είχε σημαντικό ρόλο στη διοίκηση της Glucona μέχρι τον Αύγουστο του 1993. Κατά τη διάρκεια της σχετικής περιόδου, η Glucona στεγαζόταν στις εγκαταστάσεις της Akzo στο Amersfoort [Κάτω Χώρες]. Σ' όλα τα έγγραφα της περιόδου εκείνης τα οποία έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή, τα μέλη της συμπράξεως αναφέρουν την Glucona αποκαλώντας την "Akzo". Δεδομένης της φύσεως του τομέα ευθύνης (εμπορική πολιτική και πωλήσεις), οι εκπρόσωποι της Akzo μετείχαν πράγματι με αμεσότερο τρόπο στις δραστηριότητες της συμπράξεως, τουλάχιστον μέχρι τον Αύγουστο του 1993. Από την ημερομηνία αυτή, ένα στέλεχος της Avebe διορίστηκε γενικός διευθυντής της Glucona και από τα στοιχεία προκύπτει ότι έλαβε στη συνέχεια ενεργώς μέρος στις δραστηριότητες της συμπράξεως. Προς τούτο, ο προκάτοχός του τού έδωσε τις αναγκαίες πληροφορίες το καλοκαίρι του 1993.»

34 Στην αιτιολογική σκέψη 300 της Αποφάσεως η Επιτροπή συνόψισε ως ακολούθως την εκτίμησή της την οποία εξέθεσε με την ανακοίνωση των αιτιάσεων όσον αφορά το ζήτημα της ευθύνης των εμπλεκομένων επιχειρήσεων για την ως άνω παράβαση:

«Στην ανακοίνωση των αιτιάσεων η Επιτροπή ανέφερε την πρόθεσή της να θεωρήσει την Akzo και την Avebe ως από κοινού υπεύθυνες καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως. Λαμβάνοντας υπόψη τη δομή της δυαδικής διοικήσεως που είχαν δημιουργήσει οι μητρικές εταιρίες, τη συμμετοχή τους στην κοινή επιχείρηση και την κοινή ευθύνη των δύο συνδιευθυντών, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να συναχθεί ότι αυτές ασκούσαν εξίσου επιρροή επί της συμπεριφοράς της κοινής επιχειρήσεως και ελάμβαναν τις ίδιες πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή της Glucona στη σύμπραξη.»

35 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 301 έως 305 της Αποφάσεως η Επιτροπή συνόψισε τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν επ' αυτού η Akzo και η Avebe με την απάντησή τους επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων. Ειδικότερα, με την αιτιολογική σκέψη 301 της Αποφάσεως, η Επιτροπή σημείωσε τα ακόλουθα:

«Στην απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων η Akzo δεν αμφισβήτησε την άποψη της Επιτροπής και επιβεβαίωσε ότι η Avebe ήταν πάντα ενήμερη επί της συμμετοχής της Glucona στη σύμπραξη σχετικά με το γλυκονικό νάτριο: "Ναι μεν ο εκπρόσωπος της Akzo στο πλαίσιο του συμβουλίου διαχειρίσεως ήταν επιφορτισμένος με την εμπορική πολιτική και τις πωλήσεις και εκείνος της Avebe με την παραγωγή και την έρευνα και την ανάπτυξη, ωστόσο η Avebe ήταν διαρκώς ενήμερη επί των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμφωνιών που συνήπτε η Glucona και έφερε μέρος της σχετικής ευθύνης". Η Akzo προσθέτει ότι "η Avebe ήταν απολύτως ενήμερη επί των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμφωνιών που συνήπτε η Glucona, έστω και αν δεν μετείχε η ίδια στη συμφωνία με την οποία συστήθηκε η σύμπραξη πριν από το 1993".»

36 Με την αιτιολογική σκέψη 306 της Αποφάσεως η Επιτροπή δέχθηκε «ότι, από όσα εγνώριζε, ουδέποτε η Avebe [είχε] λάβει προσωπικά μέρος στις πολυμερείς συσκέψεις της συμπράξεως πριν από τον Οκτώβριο του 1993» και ότι «η Akzo [είχε] εξάλλου [δεχθεί] ότι "[η Avebe] δεν ήταν προσωπικά συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία με την οποία δημιουργήθηκε η σύμπραξη πριν από το 1993"». Η Επιτροπή προσέθεσε εντούτοις «ότι δεν [υπήρχε] καμία αμφιβολία ότι τα μέλη της Avebe στο πλαίσιο του συμβουλίου της Glucona εγνώριζαν τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές της τελευταίας».

37 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 307 και 308 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε τα ακόλουθα στοιχεία προς στήριξη του τελευταίου αυτού συμπεράσματος:

— πρώτον, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το ότι, μέχρι τον Αύγουστο του 1993, οι δύο διευθυντές της Glucona, που είχαν διορισθεί αντιστοίχως από την Akzo και την Avebe, είχαν από κοινού την ευθύνη της διοικήσεως της Glucona και ότι, μέσω των εν λόγω δύο διευθυντών, η Akzo και η Avebe μετείχαν επί ίσοις όροις στα συμβούλια διαχειρίσεως και εποπτείας της Glucona·

— δεύτερον, η Επιτροπή επικαλέστηκε ένα σημείωμα που συνέταξε την 1η Μαΐου 1990 ένα μέλος της διευθύνσεως της Avebe σχετικά με σύσκεψη της 30ής Απριλίου 1990 με εκπροσώπους της ANC και της ADM (στο εξής: «σημείωμα της 1ης Μαΐου 1990»). Το ως άνω σημείωμα ανέφερε ως αντικείμενο «Συνομιλία με την ADM σχετικά με το γλυκονικό νάτριο» και απευθυνόταν σε πολλά μέλη της διοικήσεως της Avebe, μεταξύ των οποίων σ' εκείνον ο οποίος ήταν τότε ο διορισθείς από την Avebe διευθυντής της Glucona. Η Επιτροπή συνήγαγε από το περιεχόμενο του σημειώματος αυτού «ότι η Avebe δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η Glucona μετείχε σε ενέργειες προς περιορισμό του ανταγωνισμού στην αγορά»·

— τρίτον, η Επιτροπή σημείωσε ότι, όταν, στις 15 Αυγούστου 1993, η Avebe ανέλαβε μόνη τη διοίκηση της Glucona, «ο εκπρόσωπος της Avebe δεν [έλαβε]

κανένα μέτρο για να παύσουν οι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές ή, τουλάχιστον, για να αντιταχθεί στις πρακτικές αυτές, σχετικά με τις οποίες η εν λόγω εταιρία ήταν απολύτως ενήμερη», αλλά ότι, αντιθέτως, «η Avebe [εξασφάλισε] τη συνέχισή τους και ανέλαβε μεθοδικά τον ρόλο της Akzo, ζητώντας να τηρείται ενήμερη με ακρίβεια επί της καταστάσεως της συμπράξεως».

38 Τέλος, η αιτιολογική σκέψη 309 της Αποφάσεως έχει ως ακολούθως:

«Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω παρατηρήσεων, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι δύο μητρικές εταιρίες πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνες για τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού ενέργειες της θυγατρικής τους καθ' όλη τη διάρκεια της σχετικής περιόδου και, επομένως, είναι αποδέκτες της παρούσας αποφάσεως.»

Β — *Επί της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως*

39 Η Avebe σημειώνει, αφενός, ότι, με την αιτιολογική σκέψη 306 της Αποφάσεως, η Επιτροπή εξέθεσε «ότι δεν [υπήρχε] καμία αμφιβολία ότι τα μέλη της Avebe στο πλαίσιο του συμβουλίου της Glucona εγνώριζαν τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές της τελευταίας». Αφετέρου, εκθέτει ότι, με την αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως, η Επιτροπή σημείωσε ότι, κατά τον διορισμό, στις 15 Αυγούστου 1993, ενός των μελών του προσωπικού της ως διευθυντή έχοντος την πλήρη ευθύνη της διοικήσεως της Glucona, το άτομο αυτό είχε ενημερωθεί περί της υπάρξεως της συμφωνίας από το μέλος της Akzo το οποίο ήταν υπεύθυνο ως τότε για τη διοίκηση της Glucona. Εξ αυτού συνάγεται, κατά την Avebe, ότι η αιτιολογία της Αποφάσεως επί του ζητήματος αν η ίδια ήταν ενήμερη περί της συμπράξεως πριν από τις 15 Αυγούστου 1993 είναι αντιφατική ή, τουλάχιστον, ελλιπής.

40 Η Επιτροπή αμφισβητεί ότι η αιτιολογία που περιλαμβάνεται στην απόφαση είναι αντιφατική ή ανεπαρκής όσον αφορά το ζήτημα αν η Avebe ήταν εν γνώσει της συμπράξεως πριν από τις 15 Αυγούστου 1993.

41 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, από την επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63, και της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-301/96, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9919, σκέψη 87· απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Νοεμβρίου 2002, T-251/00, Lagardère και Canal+ κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-4825, σκέψη 155).

42 Καταρχάς, πρέπει να θεωρηθεί ότι η αιτίαση της Avebe που στηρίζεται σε ύπαρξη αντιφάσεως μεταξύ των αιτιολογικών σκέψεων 306 και 308 της Αποφάσεως (βλ., όσον αφορά τις σκέψεις αυτές, σκέψεις 36 και 37 ανωτέρω) στηρίζεται σε ελλιπή ανάγνωση της Αποφάσεως. Πράγματι, με την αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως, η Επιτροπή, παρά όσα αφήνει να εννοηθούν η Avebe, δεν ανέφερε ότι, στις 15 Αυγούστου 1993, ο νέος διευθυντής της Glucona ενημερώθηκε για πρώτη φορά περί της υπάρξεως της συμπράξεως, πράγμα το οποίο πράγματι θα αποτελούσε αντίφαση με την αιτιολογική σκέψη 306 της Αποφάσεως, όπου η Επιτροπή εξέθεσε ότι τα μέλη της Avebe στο πλαίσιο του συμβουλίου της Glucona εγνώριζαν τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές της τελευταίας. Αντιθέτως, από την αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως προκύπτει ότι, την ημερομηνία αυτή, ο εκπρόσωπος της Avebe, ως νέος διευθυντής της Glucona, ζήτησε να ενημερωθεί «επακριβώς περί της καταστάσεως της συμπράξεως».

43 Στη συνέχεια, καθόσον η Avebe προσάπτει στην Επιτροπή ότι αιτιολόγησε ανεπαρκώς την Απόφαση όσον αφορά το ζήτημα αν ήταν εν γνώσει της συμπράξεως πριν από τις 15 Αυγούστου 1993, από τις αιτιολογικές σκέψεις 296 επ. της Αποφάσεως (βλ. επίσης τις σκέψεις 32 έως 38 ανωτέρω) προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτιμούσε ότι η Avebe έπρεπε να γνώριζε τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού ενέργειες της θυγατρικής της, δεδομένου ότι, μέχρι τον Αύγουστο του 1993, οι δύο συνδιευθυντές της Glucona ήταν από κοινού υπεύθυνοι για τη διοίκηση της επιχειρήσεως αυτής και η Akzo και η Avebe μετείχαν επί ίσοις όροις στα συμβούλια διαχειρίσεως και εποπτείας της Glucona (αιτιολογική σκέψη 307 της Αποφάσεως). Εξάλλου, η Επιτροπή ανέφερε ότι θεωρούσε ότι τη θέση της επιβεβαίωνε το περιεχόμενο του σημειώματος της 1ης Μαΐου 1990 καθώς και το

γεγονός ότι, αφού ανέλαβε την πλήρη ευθύνη της διοικήσεως της Glucona στις 15 Αυγούστου 1993, ο εκπρόσωπος της Avebe δεν έλαβε κανένα μέτρο για να παύσουν οι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές ή, τουλάχιστον, για να αντιταχθεί στις πρακτικές αυτές, σχετικά με τις οποίες η εν λόγω εταιρία ήταν απολύτως ενήμερη, αλλά, αντιθέτως, εξασφάλισε τη συνέχισή τους και ανέλαβε μεθοδικά τον ρόλο της Akzo, ζητώντας να τηρείται ενήμερος με ακρίβεια επί της καταστάσεως της συμπράξεως (αιτιολογικές σκέψεις 307 και 308 της Αποφάσεως).

44 Από τις αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως προκύπτει με επαρκή βεβαιότητα ότι, για να συναγάγει ότι η Avebe ευθυνόταν για την παράβαση, η Επιτροπή στηρίχθηκε, αφενός, στη νομική δομή της Glucona και, αφετέρου, στις διάφορες πραγματικές πτυχές των σχέσεων μεταξύ των μητρικών εταιριών, Akzo και Avebe, και της κοινής επιχειρήσεώς τους, της Glucona.

45 Κατά συνέπεια, ο λόγος που στηρίζεται σε παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να απορριφθεί.

Γ — *Επί της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας*

1. *Εισαγωγικές παρατηρήσεις*

46 Ο λόγος αυτός περιλαμβάνει δύο σκέλη. Αφενός, η Avebe προσάπτει στην Επιτροπή ότι έλαβε υπόψη μια δήλωση στην οποία προέβη η Akzo με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων (στο εξής: δήλωση της Akzo) χωρίς να παράσχει στην Avebe τη δυνατότητα να λάβει θέση επί της δηλώσεως αυτής, προσβάλλοντας με τον τρόπο αυτό τα δικαιώματα άμυνάς της. Εξάλλου, η Avebe προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για να λάβει αντίγραφο δηλώσεως στην οποία φέρεται ότι προέβη εκπρόσωπος της Akzo ενώπιον του Department of Justice των Ηνωμένων Πολιτειών (στο εξής: φερόμενη δήλωση της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών).

2. *Επί της δηλώσεως της Akzo*

47 Η Avebe παρατηρεί ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 301 και 309 της Αποφάσεως (βλ. σκέψεις 35 και 38 ανωτέρω) προκύπτει ότι η Επιτροπή, προκειμένου να συναγάγει ότι η Avebe είχε γνώση της συμπράξεως πριν από 1993, στηρίχθηκε στη δήλωση της Akzo. Όμως, η Avebe υποστηρίζει ότι, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή δεν της παρέσχε τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί της δηλώσεως της Akzo. Επομένως, κατά την Avebe, η Επιτροπή δεν μπορούσε να στηριχθεί στην εν λόγω δήλωση προς απόδειξη του ότι η Avebe είχε γνώση της συμπράξεως πριν από 1993 παρά μόνον προσβάλλοντας με τον τρόπο αυτό τα δικαιώματα άμυνας της εταιρίας αυτής.

48 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ουδέποτε χρησιμοποίησε τη δήλωση της Akzo, που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 301 της Αποφάσεως, ως απόδειξη κατά της Avebe, αλλά ότι απλώς την παρέθεσε στο πλαίσιο της συνόψεως των επιχειρημάτων των διαδίκων.

49 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να τηρείται σε κάθε περίπτωση, ιδίως στις διαδικασίες που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή κυρώσεων, έστω και αν πρόκειται για διοικητικές διαδικασίες. Ο σεβασμός αυτός επιβάλλει να παρέχεται στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων η δυνατότητα, ήδη από το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, να καταστήσουν λυσιτελώς γνωστή την άποψή τους ως προς το υποστατό και την κρισιμότητα των πραγματικών περιστατικών, των αιτιάσεων και των συνθηκών που επικαλείται η Επιτροπή (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 217, σκέψη 11, και του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-11/89, Shell κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-757, σκέψη 39, που επιβεβαιώθηκε κατόπιν ασκήσεως αναιρέσεως με την απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999).

50 Στη συνέχεια, πρέπει να υπομνησθεί ότι, αν η Επιτροπή σκοπεύει να στηριχθεί σε ένα χωρίο απαντήσεως σε ανακοίνωση των αιτιάσεων ή σε έγγραφο συνημμένο σε μια τέτοια απάντηση για να αποδείξει την ύπαρξη παραβάσεως στο πλαίσιο

διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στους λοιπούς εμπλεκομένους στη διαδικασία διαδίκους να εκφράσουν την άποψή τους επί του αποδεικτικού στοιχείου αυτού. Υπό τις συνθήκες αυτές, το εν λόγω χωρίο μιας απαντήσεως στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ή το συνημμένο στην απάντηση αυτή έγγραφο αποτελεί πράγματι επιβαρυντικό στοιχείο κατά των διαφόρων μερών που μετέσχαν στην παράβαση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, T-25/95, T-26/95, T-30/95, T-31/95, T-32/95, T-34/95, T-35/95, T-36/95, T-37/95, T-38/95, T-39/95, T-42/95, T-43/95, T-44/95, T-45/95, T-46/95, T-48/95, T-50/95, T-51/95, T-52/95, T-53/95, T-54/95, T-55/95, T-56/95, T-57/95, T-58/95, T-59/95, T-60/95, T-61/95, T-62/95, T-63/95, T-64/95, T-65/95, T-68/95, T-69/95, T-70/95, T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-491, σκέψη 386, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

51 Οι αρχές αυτές έχουν επίσης εφαρμογή όταν η Επιτροπή στηρίζεται σε χωρίο μιας απαντήσεως σε ανακοίνωση των αιτιάσεων προκειμένου να θεωρήσει μιαν επιχείρηση υπεύθυνη για κάποια παράβαση.

52 Στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση εναπόκειται να αποδείξει ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή με την απόφασή της θα ήταν διαφορετικό αν δεν λαμβανόταν υπόψη, ως ενοχοποιητικό αποδεικτικό στοιχείο, ένα μη κοινοποιηθέν έγγραφο επί του οποίου η Επιτροπή στήριξε τις κατηγορίες της κατά της επιχειρήσεως αυτής (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψεις 71 έως 73).

53 Εν προκειμένω, από τις αιτιολογικές σκέψεις 296 έως 309 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέθεσε την ανάλυσή της ως ακολούθως: με τις αιτιολογικές σκέψεις 297 έως 299, περιέγραψε την οργάνωση της Glucona· με την αιτιολογική σκέψη 300, υπενθύμισε το προκαταρκτικό συμπέρασμά της, που μνημονεύεται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, όσον αφορά το ζήτημα της ευθύνης των εμπλεκομένων επιχειρήσεων για την παράβαση· με τις αιτιολογικές σκέψεις 301 έως 305, συνόψισε τις παρατηρήσεις που διατύπωσαν συναφώς οι εν λόγω επιχειρήσεις· τέλος, με τις αιτιολογικές σκέψεις 306 έως 309, προέβη στη δική της νομική εκτίμηση (βλ., συνοπτικά, σκέψεις 32 έως 38 ανωτέρω).

54 Η Επιτροπή έκανε μνεία της δηλώσεως της Akzo, που επικαλείται η Avebe, στην αιτιολογική σκέψη 301 της Αποφάσεως, δηλαδή στο μέρος εκείνο της Αποφάσεως που περιλαμβάνει σύνοψη των παρατηρήσεων που υπέβαλαν οι εν λόγω επιχειρήσεις σε σχέση με το προκαταρκτικό συμπέρασμά της που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων όσον αφορά το ζήτημα της ευθύνης των εμπλεκομένων επιχειρήσεων για την παράβαση.

55 Η Avebe ούτε καν υποστηρίζει ότι η Επιτροπή μνημόνευσε τη δήλωση της Akzo στο μέρος της αναλύσεώς της που αφορά τη νομική εκτίμηση των σχέσεων που υπήρχαν μεταξύ Glucona και των μητρικών εταιριών της, Avebe και Akzo.

56 Επομένως, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η Avebe, η Επιτροπή δεν στηρίχθηκε στη δήλωση της Akzo. Αντιθέτως, με τις αιτιολογικές σκέψεις 307 και 308 της Αποφάσεως (βλ. σκέψεις 36 και 37 ανωτέρω), η Επιτροπή επικαλέστηκε, αφενός, τη νομική δομή της Glucona και, αφετέρου, διάφορες πραγματικές πτυχές των σχέσεων μεταξύ των μητρικών εταιριών, Akzo και Avebe, και της κοινής τους επιχειρήσεως, της Glucona. Η Avebe δεν αμφισβητεί ότι είχε πρόσβαση στα έγγραφα που επικαλείται επ' αυτού η Επιτροπή. Διατυπώνοντας, με την αιτιολογική σκέψη 309 της Αποφάσεως, το συμπέρασμα της νομικής εκτιμήσεώς της με τις λέξεις «Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω παρατηρήσεων», η Επιτροπή αναφέρθηκε με τον τρόπο αυτό, όσον αφορά τη συμμετοχή της Avebe, μόνο στις αιτιολογικές σκέψεις 307 και 308 της Αποφάσεως και όχι στην αιτιολογική σκέψη 301 αυτής.

57 Ως εκ περισσού, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, και αν ακόμα υποτεθεί ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε στη δήλωση της Akzo, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει, η Avebe δεν απέδειξε, σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 52 ανωτέρω, ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή με την Απόφαση θα ήταν διαφορετικό αν δεν λαμβανόταν υπόψη η εν λόγω δήλωση της Akzo ως αποδεικτικό στοιχείο σε βάρος της Avebe.

58 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του λόγου σχετικά με τη δήλωση της Akzo στηρίζεται επί εσφαλμένης βάσεως και δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

3. *Επί της φερομένης δηλώσεως εκπροσώπου της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

59 Με το υπόμνημα απαντήσεως η Avebe υποστηρίζει ότι, ερωτηθείσα από το Departement of Justice των Ηνωμένων Πολιτειών στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες σε σχέση με τη σύμπραξη, ένας εκπρόσωπος της Akzo δήλωσε ότι η Avebe δεν ήταν ενήμερη περί της συμπράξεως πριν από τις 15 Αυγούστου 1993. Η Avebe εκτιμά ότι πληροφόρησε την Επιτροπή περί της υπάρξεως της εν λόγω φερομένης δηλώσεως κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Όμως, κατά την Avebe, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η ίδια δεν ήταν σε θέση να λάβει αντίγραφο της ως άνω δηλώσεως για να μπορέσει να την υποβάλει στην Επιτροπή και επειδή η δήλωση αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει απαλλακτικό στοιχείο για την Avebe, η Επιτροπή όφειλε να ζητήσει αντίγραφό της από τις αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών. Κατόπιν εγγράφων ερωτήσεων του Πρωτοδικείου η Avebe εξήγησε ότι δεν είχε ρητά ζητήσει από την Επιτροπή να προμηθευτεί το έγγραφο αυτό, δεδομένου ότι, τότε, δεν εγνώριζε ακόμη ότι η Επιτροπή θα στηριζόταν στη δήλωση της Akzo, που εξετάζεται στις σκέψεις 49 έως 58 ανωτέρω. Πράγματι, μόνον όταν εκδόθηκε η Απόφαση η εταιρία αυτή αντελήφθη ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τη δήλωση της Akzo, η οποία είχε περιεχόμενο εντελώς αντίθετο με εκείνο της φερομένης δηλώσεως της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών.

60 Κατά την Επιτροπή, το εν λόγω σκέλος του λόγου δεν προβλήθηκε με το δικόγραφο της προσφυγής και πρέπει επομένως να απορριφθεί ως απαράδεκτο. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή εκτιμά ότι το σκέλος αυτό του λόγου δεν είναι βάσιμο.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Επί του παραδεκτού

61 Δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν αυτοί στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά

στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία. Εντούτοις, ο λόγος ακυρώσεως ο οποίος αποτελεί ανάπτυξη λόγου που έχει προηγουμένως προβληθεί, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο και παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με αυτόν πρέπει να κηρύσσεται παραδεκτός. Μια ανάλογη λύση επιβάλλεται σχετικά με ένα σκέλος ισχυρισμών που προβάλλεται προς στήριξη λόγου ακυρώσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Μαρτίου 2002, Τ-231/99, Joynson κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-2085, σκέψη 156).

62 Εν προκειμένω, μόνο στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως η Avebe προέβαλε, ως λόγο που στηρίζεται σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της, την ύπαρξη της φερομένης δηλώσεως της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών.

63 Αντιθέτως, στο πλαίσιο ενός άλλου λόγου, η Avebe είχε κατ' ουσίαν ήδη επικαλεστεί, με το δικόγραφο της προσφυγής, την ίδια αιτίαση (βλ. σκέψη 59 ανωτέρω). Πράγματι, ήδη με το δικόγραφο της προσφυγής, είχε προβάλει την εν λόγω επιχειρηματολογία, έστω και αν τυπικά την προέβαλε μόνο στο μέρος εκείνο του υπομνήματός της το οποίο αφορά τον λόγο που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

64 Επομένως, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, δεν επικαλέστηκε νέο ισχυρισμό, αλλά προέβαλε μόνον την ίδια αιτίαση, εκθέτοντάς την τη φορά αυτή επισήμως στο μέρος εκείνο του υπομνήματος που αφορά την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της.

65 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί το σκέλος του λόγου αυτού επί της ουσίας.

Επί της ουσίας

66 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όσον αφορά απαλλακτικά έγγραφα, η νομολογία έχει υπογραμμίσει ότι, στο πλαίσιο της κατ' αντιδικία διαδικασίας που οργανώνουν οι κανονισμοί εφαρμογής των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, δεν εναπόκειται στην Επιτροπή και μόνον να αποφασίζει ποια είναι τα χρήσιμα έγγραφα για την άμυνα των επιχειρήσεων οι οποίες εμπλέκονται σε διαδικασία παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού (απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Ιουνίου 1995, Τ-30/91, Solvay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1775, σκέψη 81). Ειδικότερα, λαμβανομένης υπόψη της γενικής αρχής περί εξασφαλίσεως ίσων μέσων αμύνης και επιθέσεως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή μπορεί να αποφασίζει μόνη αν θα χρησιμοποιήσει ή όχι έγγραφα κατά της προσφεύγουσας, ενώ η προσφεύγουσα δεν είχε πρόσβαση σ' αυτά και δεν μπορούσε επομένως να αποφασίσει αν θα τα χρησιμοποιήσει ή όχι για την άμυνά της (απόφαση Solvay κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 83, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Ιουνίου 1995, Τ-36/91, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1847, σκέψη 111).

67 Κατά τη νομολογία, οσάκις αποδεικνύεται, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, ότι η Επιτροπή δεν κοινοποίησε στις προσφεύγουσες έγγραφα τα οποία θα μπορούσαν να περιέχουν απαλλακτικά γι' αυτές στοιχεία, μπορεί να διαπιστωθεί προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας μόνον αν αποδεικνύεται ότι η διοικητική διαδικασία θα μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα αν η προσφεύγουσα είχε πρόσβαση στα επίμαχα έγγραφα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής (απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Τ-7/89, Hercules κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 56, και Solvay κατά Επιτροπής, σκέψη 66 ανωτέρω, σκέψη 98). Οσάκις τα εν λόγω έγγραφα περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας της Επιτροπής, η ως άνω προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας είναι ανεξάρτητη από τον τρόπο κατά τον οποίο η ενδιαφερόμενη επιχείρηση συμπεριφέρθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία (απόφαση Solvay κατά Επιτροπής, σκέψη 66 ανωτέρω, σκέψη 96). Αντιθέτως, οσάκις τα επίμαχα απαλλακτικά έγγραφα δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας της Επιτροπής, μπορεί να διαπιστωθεί προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας μόνον αν ο προσφεύγων υπέβαλε ρητώς στην Επιτροπή αίτηση περί προσβάσεως στα έγγραφα αυτά κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, καθόσον άλλως το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να περιληφθεί στην προσφυγή ακυρώσεως που θα ασκηθεί κατά της οριστικής αποφάσεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 50 ανωτέρω, σκέψη 383, και της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής, Τ-191/98, Τ-212/98 έως Τ-214/98, Συλλογή 2003, σ. II-3275, σκέψη 340).

68 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 300 της Αποφάσεως (βλ. σκέψη 34 ανωτέρω), στην ανακοίνωση των αιτιάσεων η Επιτροπή εξέθεσε την πρόθεσή της να θεωρήσει τις Akzo και Avebe ως από κοινού υπεύθυνες καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως.

69 Ομοίως, από τις απαντήσεις των διαδίκων σε ορισμένες έγγραφες ερωτήσεις του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι, στην απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Avebe αμφισβήτησε ότι είχε γνώση της συμπράξεως πριν από τον Αύγουστο του 1993, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες, είχε δεχθεί αποκλειστικά τη διάπραξη παραβάσεως για το χρονικό διάστημα μετά την ως άνω ημερομηνία. Στο πλαίσιο αυτό, σε υποσημείωση της απαντήσεως στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Avebe εξέθεσε ότι, «απ' όσα εγνώριζε [...], [ο εκπρόσωπος της Akzo] [είχε] επίσης δηλώσει κατά τις ακροάσεις [που είχαν πραγματοποιηθεί] στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας ότι η Avebe δεν [είχε] γνώση των συμπράξεων πριν από τον Αύγουστο του 1993».

70 Επιπλέον, απαντώντας στις έγγραφες ερωτήσεις του Πρωτοδικείου, η Avebe κατέθεσε την αλληλογραφία που ανταλλάχθηκε μεταξύ των συμβούλων της και των υπηρεσιών του Department of Justice των Ηνωμένων Πολιτειών από την οποία προκύπτει ότι, ήδη από τον Ιούλιο του 2000, η Avebe είχε ζητήσει επανειλημμένα από αυτές να της διαβιβάσουν αντίγραφο της φερομένης δηλώσεως της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών. Η Avebe επιθυμούσε να την υποβάλει στην Επιτροπή στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας. Εντούτοις, κατά την εν λόγω ανταλλαγή αλληλογραφίας, οι υπηρεσίες αυτές απέρριψαν τα αιτήματά της δηλώνοντας ότι, ενδεχομένως, θα ήταν διατεθειμένες να διαβιβάσουν τα σχετικά έγγραφα στην Επιτροπή αν αυτή υπέβαλε ένα τέτοιο αίτημα.

71 Σε μια τέτοια κατάσταση, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί αν η Επιτροπή όφειλε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να προμηθευτεί αντίγραφο της φερομένης δηλώσεως της Akzo από τις αμερικανικές αρχές και έστω και αν υποτεθεί ότι ήταν σε θέση να το προμηθευτεί, η Avebe δεν μπορεί να προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν ενήργησε με τον τρόπο αυτό προκειμένου να αποκτήσει έγγραφο το οποίο θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτελέσει απαλλακτικό στοιχείο υπέρ της Avebe.

72 Πράγματι, όπως εκτίθεται στη σκέψη 67 ανωτέρω, κατόπιν των απαντήσεων που έδωσαν οι αμερικανικές αρχές, η Avebe θα έπρεπε εν πάση περιπτώσει να ζητήσει ρητά από την Επιτροπή να προμηθευτεί το ως άνω έγγραφο. Όμως, όπως προκύπτει από τη σκέψη 69 ανωτέρω, η Avebe απλώς παρέθεσε, σε μια υποσημείωση, μια αόριστη αναφορά στην ως άνω φερόμενη δήλωση, που δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ρητό αίτημα υπό την έννοια της προαναφερθείσας νομολογίας.

73 Κακώς η Avebe δικαιολογεί τη μη υποβολή ρητού αιτήματος κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας επικαλούμενη την περίσταση ότι μόνον όταν εκδόθηκε η Απόφαση η εταιρία αυτή αντελήφθη ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τη δήλωση της Akzo, η οποία είχε περιεχόμενο εντελώς αντίθετο με εκείνο της φερομένης δηλώσεως της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών. Πράγματι, η Avebe δεν αμφισβητεί ότι προέκυπτε σαφώς ήδη από την ανακοίνωση των αιτιάσεων ότι η Επιτροπή είχε την πρόθεση να θεωρήσει την Akzo και την Avebe υπεύθυνες από κοινού καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως. Άρα, η Avebe όφειλε να γνωρίζει ότι εναπόκειτο στην ίδια να προσκομίσει, στην απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, κάθε πρόσφορο στοιχείο για να αποδείξει ότι δεν είχε γνώση της συμπράξεως πριν από τον Αύγουστο του 1993. Ομοίως, από την ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ των συμβούλων της και των υπηρεσιών του Department of Justice των Ηνωμένων Πολιτειών, που κατέθεσε στο Πρωτοδικείο η Avebe, προκύπτει ότι οι σύμβουλοί της εγνώριζαν ότι, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, η Akzo υποστήριξε ότι η Avebe ήταν εν γνώσει της συμπράξεως καθ' όλη τη διάρκειά της. Επιπλέον, όπως έγινε δεκτό στη σκέψη 56 ανωτέρω, η Επιτροπή δεν στηρίχθηκε στη δήλωση της Akzo, αλλά απλώς την επικαλέστηκε στο μέρος εκείνο της Αποφάσεώς της που συνόψιζε τα επιχειρήματα των μερών.

74 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, το δεύτερο σκέλος του υπό εξέταση λόγου ακυρώσεως, σχετικά με τη φερόμενη δήλωση της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών, πρέπει επίσης να απορριφθεί.

75 Κατά συνέπεια, ο λόγος που στηρίζεται σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Δ — Επί της παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17

1. *Εισαγωγή*

76 Η Avebe υποστηρίζει, κυρίως, ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε νομική πλάνη θεωρώντας υπεύθυνη για την παράβαση, για το χρονικό διάστημα προ της 15ης Αυγούστου 1993, την Glucona και όχι την Akzo. Επικουρικώς, η Avebe υποστηρίζει ότι, έστω και αν η Glucona μπορούσε να θεωρηθεί βασίμως υπεύθυνη για την παράβαση το διάστημα αυτό, η ίδια δεν μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη για την παραβατική συμπεριφορά της Glucona.

2. *Καθόσον η Επιτροπή δεν μπορούσε να θεωρήσει τη Glucona υπεύθυνη για την παράβαση πριν από τις 15 Αυγούστου 1993*

α) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

77 Όσον αφορά την περίοδο προ της 15ης Αυγούστου 1993, πρέπει να εξεταστεί αν η παράβαση διαπράχθηκε, όπως υποστηρίζει η Avebe, όχι από την Glucona, την κοινή επιχείρηση των μητρικών εταιριών Akzo και Avebe, αλλά αποκλειστικά από την Akzo.

78 Η Avebe δεν αμφισβητεί ότι η Glucona ήταν μια επιχείρηση υπό την έννοια του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, μολονότι λόγω της νομικής μορφής της δεν είχε ίδια νομική προσωπικότητα. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που

τον διέπει και τον τρόπο της χρηματοδοτήσεώς του (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 21, και του Πρωτοδικείου της 30ής Μαρτίου 2000, T-513/93, Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-1807, σκέψη 36).

79 Αντιθέτως, η Avebe θεωρεί ότι, στις ειδικές περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, η παράβαση διαπράχθηκε, όσον αφορά το χρονικό διάστημα προ της 15ης Αυγούστου 1993, από την Akzo και όχι από την Glucona. Η Avebe στηρίζεται, επ' αυτού, αφενός, στους όρους της συμβάσεως επιχειρήσεως που συνήφθη το 1972 μεταξύ Akzo και Avebe σχετικά με τη δημιουργία της Glucona (στο εξής: σύμβαση επιχειρήσεως του 1972) και, αφετέρου, σε διάφορες πραγματικές πτυχές των σχέσεων μεταξύ της ίδιας, της Akzo και της Glucona.

β) Όσον αφορά τη σύμβαση επιχειρήσεως του 1972

Επιχειρήματα των διαδίκων

80 Εκ προοιμίου η Avebe εκθέτει ότι, δυνάμει μιας συμφωνίας συνεργασίας συναφθείσας το 1966 με την εταιρία Noury & van der Lande σχετικά με την παραγωγή και την πώληση διαφόρων προϊόντων, μεταξύ των οποίων το γλυκονικό νάτριο, είχε ήδη αναλάβει, μεταξύ άλλων, την παραγωγή τού εν λόγω προϊόντος, ενώ η εταιρία αυτή ασχολείτο, ιδίως, με την πώλησή του και, επομένως, ήταν υπεύθυνη για την επιδεικνυόμενη στην αγορά συμπεριφορά.

81 Η Avebe υπογραμμίζει ότι, μετά την εξαγορά της εταιρίας Noury & van der Lande από την Akzo, η κατανομή των ρόλων παρέμεινε αμετάβλητη, κατ' ουσίαν, μέχρι τη στιγμή που η Avebe ανέλαβε τη διοίκηση της Glucona, στις 15 Αυγούστου 1993. Κατά την Avebe, από τους σχετικούς όρους της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972 προκύπτει ότι η ίδια ήταν επιφορτισμένη με την παραγωγή, ενώ η Akzo ήταν υπεύθυνη για την πώληση του γλυκονικού νατρίου.

82 Πρώτον, κατά την Avebe, από τη σύμβαση επιχειρήσεως του 1972 προκύπτει ότι η Glucona εδιοικείτο από δύο διευθυντές, εκ των οποίων ο ένας προερχόταν από την Akzo και ο άλλος από την Avebe, οπότε καθένας από τους εν λόγω δύο διευθυντές ασχολείτο με τις υποθέσεις που αφορούσαν περισσότερο τους δικούς του εταίρους, ότι είχε χωριστές επαφές με αυτούς και ότι ελάχιστα ενδιαφερόταν, ή και καθόλου, για τις υποθέσεις αρμοδιότητας του άλλου διευθυντή. Όμως, δυνάμει της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, η πώληση γλυκονικού νατρίου είχε ανατεθεί στην Akzo, η οποία καθόριζε και έθετε σε εφαρμογή την πολιτική της Glucona στον τομέα αυτό, έτσι ώστε η ίδια δεν ασκούσε αποφασιστική επιρροή στη συμπεριφορά της Glucona στην αγορά. Αντιθέτως, οι δραστηριότητες πωλήσεως που είχε αναλάβει η Akzo υπέρ της Glucona ήταν ενταγμένες στην οργάνωση των πωλήσεων της Akzo, καθόσον η Glucona δεν είχε δική της οργάνωση πωλήσεων.

83 Δεύτερον, κατά την Avebe, το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη σύμβαση επιχειρήσεως του 1972, η Akzo ελάμβανε κάποιο αντιστάθμισμα για την πώληση γλυκονικού νατρίου αποτελεί ένδειξη ότι οι πωλήσεις του εν λόγω προϊόντος πραγματοποιούνταν στην πραγματικότητα από την Akzo, χωρίς παρέμβαση της Glucona.

84 Τρίτον, η Avebe θεωρεί ότι, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, βάσει της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, η Akzo δεν μπορεί να θεωρηθεί απλώς ως εντολοδόχος ενεργών αποκλειστικά για λογαριασμό της Glucona. Υπογραμμίζει ότι η σύμβαση επιχειρήσεως του 1972 όριζε ότι μπορούσε να προβλεφθεί μια κατανομή των καθηκόντων μεταξύ των εταίρων, πράγμα το οποίο εξάλλου συνέβη εν προκειμένω. Κατά την Avebe, η Akzo είχε αναλάβει τις δραστηριότητες marketing και πωλήσεως γλυκονικού νατρίου —ασφαλώς, για λογαριασμό της Glucona και με κίνδυνο της τελευταίας, κατά τα λοιπά όμως ανεξάρτητα και για δικό της λογαριασμό—, οπότε οι δραστηριότητες αυτές πραγματοποιούνταν στο πλαίσιο της οργανώσεως της Akzo.

85 Η Avebe υποστηρίζει στο πλαίσιο αυτό ότι το γεγονός ότι η Akzo ασχολήθηκε με την πώληση, για λογαριασμό της Glucona και με κίνδυνο της τελευταίας, δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι η ίδια έπρεπε να θεωρηθεί ως η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση που προβλέπει το άρθρο 81 ΕΚ. Για να αποδειχθεί ποιος παρέβη εν

προκειμένω το άρθρο 81 ΕΚ δεν απαιτείται να προσδιοριστεί εκείνος για λογαριασμό και με κινδύνους του οποίου έλαβαν χώρα οι σχετικές πράξεις, αλλά —ουσιαστικά— να εξακριβωθεί ποιος ήταν εκείνος που πράγματι προέβη στις πράξεις που στοιχειοθετούν την παράβαση.

86 Η θέση που υποστήριξε η Επιτροπή έχει ως αποτέλεσμα οι εντολείς ενός εντολοδόχου ο οποίος ενεργεί για λογαριασμό πολλών επιχειρήσεων και ο οποίος διαπράττει παραβάσεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ να θεωρούνται υπεύθυνοι για την παράβαση που διέπραξε ο εν λόγω εντολοδόχος κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων του. Κατά την Avebe, τούτο συμβαίνει όταν ο εντολέας αναθέτει στον εντολοδόχο να διαπράξει την παράβαση ή όταν ο εντολέας γνωρίζει μεν τις ενέργειες του εντολοδόχου του αλλά δεν τον καλεί να παύσει την παράβαση. Εντούτοις, όταν ο εντολοδόχος διαπράττει την παράβαση εν αγνοία του εντολέα, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο τελευταίος ευθύνεται για την παράβαση. Όμως, κατά την Avebe, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η Glucona είχε δώσει εντολή στην Akzo να λάβει μέρος στη σύμπραξη ή ότι η Glucona καθαυτή εγνώριζε τη συμμετοχή της Akzo στη σύμπραξη. Η Avebe προσθέτει ότι το γεγονός ότι ένας από τους διευθυντές της Glucona, δηλαδή ο προερχόμενος από την Akzo, ήταν εν γνώσει της παραβάσεως δεν αρκεί για να στοιχειοθετηθεί η ευθύνη της Glucona, καθόσον ο εν λόγω διευθυντής ενεργούσε υπό την ιδιότητα του συνεργάτη της Akzo που ήταν επιφορτισμένος με την πώληση προϊόντων της Glucona.

87 Η Avebe δέχεται ότι δεν μπορεί να υποστηριχθεί, γενικά, ότι ο εντολέας δεν μπορεί να ευθύνεται για ενέργειες εντολοδόχου ο οποίος έχει επίσης την ιδιότητα του διευθυντή του εν λόγω εντολέα ή ο οποίος ασκεί άλλα διευθυντικά καθήκοντα στο πλαίσιο της οργανωτικής δομής του τελευταίου. Ωστόσο, εν προκειμένω, υπάρχουν λόγοι για να γίνει διάκριση μεταξύ των καθηκόντων του εντολοδόχου, αφενός, και εκείνων του διευθυντή στο πλαίσιο της οργανωτικής δομής του εντολέα, αφετέρου. Πράγματι, πρώτον, η Akzo δεν προσδιορίστηκε ως εντολοδόχος με σκοπό την απαλλαγή της Avebe από κάθε ενδεχόμενη ευθύνη λόγω παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ, αλλά επειδή η Akzo διέθετε ήδη οργάνωση πωλήσεως γλυκονικού νατρίου, όπως προκύπτει εκ της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972. Δεύτερον, εν προκειμένω, ο εντολοδόχος, η Akzo, είναι μια μεγάλη επιχείρηση, ένας συνεργάτης της οποίας ασκούσε ένα μέρος του χρόνου εργασίας του καθήκοντα διευθυντή στην Glucona, αλλά τον υπόλοιπο χρόνο απασχολείτο στο πλαίσιο της οργανώσεως της δικής του επιχειρήσεως.

88 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της επιχειρηματολογίας της Avebe.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

89 Καταρχάς, από το άρθρο 1 της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972 προκύπτει ότι η Avebe και η Akzo συνέστησαν την κοινή επιχείρηση Glucona που είχε ως αντικείμενο «την παραγωγή, την πώληση και την εμπορία για λογαριασμό και των δύο αυτών εταιριών» ορισμένων προϊόντων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το γλυκονικό νάτριο.

90 Επιπλέον, από το άρθρο 5, παράγραφος 1, της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972 προκύπτει ότι οι «εταίροι [της Glucona μπορούσαν] μόνον από κοινού να ενεργούν και να υπογράφουν έγγραφα για λογαριασμό της εταιρίας, να αναλαμβάνουν υποχρεώσεις στο όνομα της εταιρίας έναντι τρίτων και να δέχονται τις εκ μέρους τρίτων αναλήψεις υποχρεώσεων έναντι της εταιρίας, καθώς και να εισπράττουν και να καταβάλλουν χρήματα για λογαριασμό της εταιρίας. Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, της ίδιας συμβάσεως, οι δύο εταίροι, η Akzo και η Avebe, θα διόριζαν, η καθεμία, δύο εκπροσώπους τους οι οποίοι «θα ασκούσαν από κοινού τις εξουσίες που παρατίθενται στην παράγραφο 1, με την επιφύλαξη του δικαιώματος κάθε εταίρου να τις ασκήσει ο ίδιος». Οι ως άνω εκπρόσωποι θα είχαν «τακτικές επαφές μεταξύ τους και θα συζητούσαν με τους διευθυντές [της Glucona] για όλα τα θέματα που ενδιαφέρουν την εταιρία». Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, υπεύθυνοι για την καθημερινή διαχείριση ήταν δύο διευθυντές, που διορίζονταν, αντιστοίχως, από την Akzo και την Avebe. Οι ως άνω διευθυντές έπρεπε να αφιερώνουν ουσιώδες μέρος του χρόνου τους στις υποθέσεις της Glucona. Έπρεπε «να εργάζονται συνεργαζόμενοι στενά και [ήταν] από κοινού υπεύθυνοι για την ακολουθούμενη πολιτική» και όφειλαν «να συντάσσουν τακτικά εκθέσεις για τους ως άνω εκπροσώπους όσον αφορά την ακολουθούμενη πολιτική και να τους παρέχουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες επ' αυτού».

91 Τέλος, στο άρθρο 13, παράγραφος 2, της συμβάσεως, διευκρινιζόταν ότι, «εκτός αν οι δύο εταίροι επιλέξουν κάποιο άλλο σύστημα, [η Glucona] [ανέθετε] την πώληση των προϊόντων της [στην Akzo]» και θα [κατέβαλλε] στην Akzo ένα ποσό αντιστοιχούν σε ένα μέρος του κόστους της οργανώσεως πωλήσεων της τελευταίας κατ' αναλογία του χρόνου που αφιερωνόταν στην πώληση προϊόντων της Glucona.

92 Από τους ως άνω όρους της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972 προκύπτει ότι, έστω και αν οι τρέχουσες υποθέσεις σχετικά με την πώληση γλυκονικού νατρίου για λογαριασμό της Glucona «είχαν ανατεθεί» στην Akzo, η Avebe δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίζει ότι, απλώς και μόνο δυνάμει των όρων της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, υπεύθυνη για την παράβαση μπορούσε να θεωρηθεί μόνον η Akzo με την αιτιολογία ότι αυτή έφερε μόνη την ευθύνη για την εμπορική πολιτική της Glucona.

93 Πράγματι, λαμβανομένης υπόψη της νομικής δομής της Glucona, η Akzo και η Avebe καθόριζαν από κοινού την πολιτική της Glucona. Τούτο σημαίνει ότι, μέσω των εκπροσώπων της και των διευθυντών της Glucona, η Akzo και η Avebe έπρεπε να διαβουλεύονται τακτικά. Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι, δυνάμει της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, η Avebe δεν ήταν αμέτοχη ούτε στον καθορισμό ούτε στην άσκηση της πολιτικής εμπορίας του γλυκονικού νατρίου.

94 Οι ισχυρισμοί της Avebe κατά τους οποίους οι δύο διευθυντές ασχολούνταν κυρίως ή και αποκλειστικά με τις υποθέσεις που αφορούσαν κατά κύριο λόγο τον ιδιαίτερο τομέα δραστηριοτήτων του εταίρου που τους διόρισε, είχαν χωριστές επαφές με τους εταίρους αυτούς και ο καθένας τους ελάχιστα ενδιαφερόταν, ή και καθόλου, για τις υποθέσεις αρμοδιότητας του άλλου διευθυντή δεν αντιστοιχούν στους όρους της συμβάσεως, αλλά έρχονται μάλιστα εν μέρει και σε αντίφαση με αυτούς. Πράγματι, όπως υπογραμμίστηκε, δυνάμει της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972 η Akzo και η Avebe ήταν από κοινού υπεύθυνες για τον καθορισμό της πολιτικής της Glucona, σχετικά με την οποία όφειλαν να διαβουλεύονται τακτικά, μέσω των εκπροσώπων τους και των διευθυντών της Glucona.

95 Εξάλλου, έστω και αν πρέπει να ερμηνευθούν οι όροι της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, ιδίως το άρθρο 13, παράγραφος 2, και το άρθρο 14, παράγραφος 1, υπό την έννοια ότι ο διοριζόμενος από την Akzo διευθυντής ασχολείτο με την εμπορία του γλυκονικού νατρίου με την ιδιότητα του συνεργάτη της Akzo, επιφορτισμένου με την πώληση των προϊόντων της Glucona, όπως υποστηρίζει η Avebe,

λαμβανομένης υπόψη της νομικής καταστάσεως που δημιουργήθηκε με τη σύμβαση επιχειρήσεως του 1972 η Glucona έφερε την ευθύνη για τις ενέργειες του εν λόγω διευθυντή, τον οποίο διόριζε η Akzo.

96 Κατά συνέπεια, απλώς βάσει των όρων της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, για τις ανάγκες εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ η Επιτροπή μπορούσε να θεωρήσει, χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη, ότι το σύνολο των μελών του συμβουλίου της Glucona εγνώριζε τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές της τελευταίας.

97 Σε μια τέτοια κατάσταση, εναπόκειτο στην Avebe να αποδείξει, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, με ένα σύνολο στοιχείων συνιστώντων μια δέσμη διασταυρωμένων και πειστικών ενδείξεων, ότι, παρά την εν λόγω νομική κατάσταση, μόνον η Akzo εγνώριζε και καθόριζε την παραβατική συμπεριφορά της Glucona.

γ) Όσον αφορά διάφορα πραγματικά στοιχεία

98 Η Avebe επικαλείται έξι πραγματικά στοιχεία προκειμένου να αποδείξει ότι δεν ήταν εν γνώσει της υπάρξεως της συμπράξεως.

99 Πρώτον, η Avebe υπογραμμίζει ότι οι εκπρόσωποί της ουδέποτε μετείχαν σε συσκέψεις της συμπράξεως πριν από τον Οκτώβριο του 1993.

100 Η Επιτροπή δεν προέβαλε ειδικά επιχειρήματα επ' αυτού.

101 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί την περίσταση αυτή και ότι εξάλλου δέχθηκε το αληθές της με την αιτιολογική σκέψη 306 της Αποφάσεως. Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της κατανομής αρμοδιοτήτων που προέβλεπε η σύμβαση επιχειρήσεως του 1972, σε συνδυασμό με τους όρους της εν λόγω συμβάσεως που προέβλεπαν την από κοινού δράση των εταίρων και εξασφάλιζαν σε κάθε εταίρο της Glucona δυνατότητα συμμετοχής και ενημερώσεως όσον αφορά τις δραστηριότητες του άλλου μέρους (βλ. σκέψη 90 ανωτέρω), από την ως άνω περίσταση δεν μπορεί να συναχθεί ότι οι εκπρόσωποι της Avebe στο πλαίσιο της Glucona και, επομένως, της ίδιας της Avebe, αγνοούσαν την παραβατική συμπεριφορά.

102 Δεύτερον, η Avebe εκτιμά ότι, στην αιτιολογική σκέψη 307 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να στηριχθεί στο σημείωμα της 1ης Μαΐου 1990. Επικαλείται το γεγονός ότι είχε ήδη εκθέσει στην απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ότι η σύσκεψη την οποία αφορούσε το εν λόγω σημείωμα δεν είχε καμία σχέση με τις πολυμερείς συσκέψεις της συμπράξεως και ότι περιοριζόταν στο πλαίσιο μιας σχεδιαζόμενης διαρθρωτικής συνεργασίας με την ADM. Οι σχετικές συνομιλίες δεν εντάσσονται στο πλαίσιο των συνήθων δραστηριοτήτων πωλήσεως της Glucona, αλλά αφορούσαν μια μεταβολή διαρθρωτικής φύσεως στην παραγωγή της Glucona στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τούτο εξηγεί γιατί ο διορισθείς από την Avebe διευθυντής της Glucona ήταν παρών σ' αυτές και γιατί η Avebe ήταν επίσης ενήμερη επί της εξελίξεως των συνομιλιών με την ADM, υπό την ιδιότητα του εταίρου της Glucona.

103 Η Επιτροπή θεωρεί ότι από το σημείωμα της 1ης Μαΐου 1990 προκύπτει ότι η Glucona —και όχι μόνον η Akzo— ήταν εκείνη που πωλούσε γλυκονικό νάτριο, που επεδείκνυε κάποια συγκεκριμένη συμπεριφορά στην αγορά, που μετείχε σε διαπραγματεύσεις και που εθεωρείτο από τα άλλα μέλη της συμπράξεως ως η μετέχουσα στη σχετική αγορά επιχείρηση.

104 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι το σημείωμα της 1ης Μαΐου 1990 συντάχθηκε από ένα μέλος της διοικήσεως της Avebe σχετικά με μια σύσκεψη της 30ής Απριλίου 1990 με εκπροσώπους της ANC και της ADM. Από το σημείωμα αυτό προκύπτει ότι, κατά την ως άνω σύσκεψη, οι μετέχοντες συζήτησαν σχετικά με την ανανέωση ορισμένων συμβάσεων προμηθείας γλυκονικού νατρίου που είχε συνάψει η ADM.

105 Και αν ακόμα υποτεθεί ότι η εν λόγω σύσκεψη δεν είχε καμία σχέση με τις πολυμερείς συσκέψεις της συμπράξεως, αλλά πραγματοποιήθηκε, όπως υπογραμμίζει η Avebe, στο πλαίσιο μιας σκοπούμενης διαρθρωτικής συνεργασίας με την ADM, το εν λόγω σημείωμα, όπως ορθά υπογραμμίζει η Επιτροπή, αποδεικνύει ότι η Avebe δεν ήταν αμέτοχη των ζητημάτων εμπορίας γλυκονικού νατρίου με την οποία ασχολείτο η Glucona. Εξάλλου, το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από την ύπαρξη σχεδίου συμφωνίας μεταξύ Akzo, Avebe και ADM, το οποίο η ίδια η Avebe κατέθεσε στο Πρωτοδικείο, από το οποίο προκύπτει ότι η Avebe και η Akzo θα ασχολούνταν από κοινού με την εμπορία γλυκονικού νατρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες. Σε κανένα σημείο του εγγράφου αυτού δεν αναφέρεται ότι οι δραστηριότητες της Avebe θα περιορίζονταν στην παραγωγή γλυκονικού νατρίου και ότι μόνον η Akzo θα ασχολείτο με την εμπορία του εν λόγω προϊόντος.

106 Κατά συνέπεια, κακώς η Avebe προσάπτει στην Επιτροπή ότι επικαλέστηκε το εν λόγω σημείωμα ως ένα από τα πραγματικά στοιχεία που συνηγορούσαν υπέρ του ότι η Avebe δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η Glucona μετείχε σε αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δραστηριότητες.

107 Τρίτον, η Avebe θεωρεί ότι κακώς, με την αιτιολογική σκέψη 308 της Αποφάσεως, η Επιτροπή επικαλέστηκε τις ενέργειες της Avebe όταν, στις 15 Αυγούστου 1993, η εταιρία αυτή ανέλαβε μόνη τη διαχείριση της Glucona και συνήγαγε εξ αυτού ότι η Avebe ήταν υπεύθυνη για τη διαπραχθείσα πριν από την ημερομηνία αυτή παράβαση (βλ. σκέψη 37 ανωτέρω). Η συλλογιστική αυτή έχει επικριθεί με την απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, Τ-347/94, Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψεις 400 επ.

108 Κατά την Επιτροπή, η Avebe κακώς επικαλείται την απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 107 ανωτέρω, διότι η εν λόγω απόφαση αφορούσε μια κατάσταση διαφορετική από αυτήν της υπό κρίση υποθέσεως. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή επικαλέστηκε το στοιχείο αυτό, μεταξύ άλλων, μόνο για να αποδείξει ότι ήδη πριν από τις 15 Αυγούστου 1993 η Avebe όφειλε να γνωρίζει ότι η Glucona μετείχε στη σύμπραξη.

109 Το Πρωτοδικείο σημειώνει ότι, όπως δικαίως υπογραμμίζει η Επιτροπή, με την απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 107 ανωτέρω, έγινε δεκτό ότι η εταιρία Mayr-Melnhof δεν μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις ενέργειες μιας των θυγατρικών της παρά μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία απέκτησε τον έλεγχό της. Όμως, εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των νομικών σχέσεων της ιδιοκτησίας και του ελέγχου που υφίσταντο ήδη από της δημιουργίας της Glucona, το κύριο ζήτημα δεν ήταν το αν η Avebe έπρεπε να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις ενέργειες μιας εταιρίας διαπραχθείσες σε χρόνο κατά τον οποίο η ίδια δεν ασκούσε έλεγχο επί της εταιρίας αυτής. Κατά συνέπεια, η Avebe δεν μπορεί βασίμως να επικαλείται την εν λόγω απόφαση προς στήριξη της απόψεώς της.

110 Έτσι, ακόμα και αν η συμπεριφορά της Avebe δεν αρκεί, εξεταζόμενη αυτοτελώς, για να αποδειχθεί ότι, όταν η εταιρία αυτή ανέλαβε μόνη τη διοίκηση της Glucona, στις 15 Αυγούστου 1993, εγνώριζε, ήδη πριν από την εν λόγω ημερομηνία, ότι η Glucona μετείχε στη σύμπραξη, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι έλαβε υπόψη το στοιχείο αυτό με βάση άλλα στοιχεία για τα οποία υπάρχουν πολύ πιο τεκμηριωμένες αποδείξεις, μεταξύ των οποίων η κοινή ευθύνη των δύο συνδιευθυντών της Glucona (βλ. αιτιολογική σκέψη 307 της Αποφάσεως και σκέψεις 90 έως 96 ανωτέρω), προς επιβεβαίωση της θέσεώς της.

111 Τέταρτον, η Avebe υποστηρίζει ότι δεν γίνεται καμία μνεία περί της υπάρξεως της συμπράξεως στα πρακτικά των συσκέψεων στο πλαίσιο της Glucona. Επομένως, τα όργανα της Glucona δεν ενέκριναν τις ενέργειες της Akzo ούτε ρητά ούτε σιωπηρά, διότι δεν τις εγνώριζαν.

112 Κατά την Επιτροπή, από τα εν λόγω πρακτικά προκύπτει ότι τα θέματα που συζητούνταν στις συσκέψεις αφορούσαν κάθε είδους δραστηριότητες της Glucona.

113 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι, λαμβανομένου υπόψη του μυστικού χαρακτήρα της συμπράξεως, το γεγονός ότι δεν έγινε καμία έγγραφη μνεία περί της υπάρξεως της συμπράξεως στα πρακτικά των συσκέψεων στο πλαίσιο της Glucona δεν είναι

σοβαρό επιχείρημα προκειμένου να αποδειχθεί ότι η Avebe δεν ήταν ή δεν μπορούσε να είναι εν γνώσει της συμπράξεως ή, ακόμη λιγότερο, ότι τα όργανα της Glucona δεν είχαν εγκρίνει ρητά ή σιωπηρά τις επίμαχες αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού ενέργειες.

114 Έτσι, όπως ορθά σημειώνει η Επιτροπή, από πολλά πρακτικά προκύπτει ότι η Avebe ενημερωνόταν, ενίοτε λεπτομερώς, για την εμπορική πτυχή των δραστηριοτήτων της Glucona, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις περί των συσκέψεων της 8ης Οκτωβρίου 1991, της 14ης Απριλίου και της 10ης Δεκεμβρίου 1992, και της 2ας Σεπτεμβρίου 1993. Για παράδειγμα, πρέπει να σημειωθεί ότι, στα πρακτικά της συσκέψεως της 10ης Δεκεμβρίου 1992, αναφέρεται στο σημείο 8:

«Το ύψος του προϋπολογισμού του γλυκονικού νατρίου για το 1993 είναι πολύ μικρότερο από τις προηγούμενες περιόδους, δεδομένων των δυνάμεων της αγοράς (ADM). Έστω και αν το ύψος αυτό είναι μικρότερο, αναμένεται να ισχύσουν καλύτερες τιμές. Επιπλέον, θα ζητηθεί η καταβολή υψηλότερων επιστροφών κατά την εξαγωγή. Τούτο οφείλεται στο ότι οι χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες είναι διάσπαρτες. Θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εξαγωγή σε τρίτες χώρες εκτός ΕΚ. Για πρώτη φορά από πολλά έτη, τα ακαθάριστα κέρδη στον τομέα του γλυκονικού νατρίου ενδέχεται να καταστήσουν την εμπορία του οικονομικώς αποδοτική. Εντούτοις, τούτο οφείλεται εν μέρει σε αναδιάρθρωση των σταθερών εξόδων [...]»

115 Εξ αυτού προκύπτει ότι τα θέματα που συζητήθηκαν στις εν λόγω συσκέψεις αφορούσαν κάθε είδους δραστηριότητες της Glucona και ιδίως ζητήματα όπως η εμπορική στρατηγική, η εξέλιξη της αγοράς και η τιμολογιακή πολιτική και τα μερίδια της αγοράς. Όμως, λαμβανομένου υπόψη του ουσιώδους χαρακτήρα της συμπράξεως για τον προσδιορισμό των δυνατοτήτων δράσεως στην αγορά γλυκονικού νατρίου, είναι απολύτως αδύνατο τα θέματα αυτά να εξετάστηκαν χωρίς να γίνει αναφορά περί της υπάρξεως της συμπράξεως και των συνεπειών της.

116 Κατά συνέπεια, η Avebe δεν μπορεί να επικαλείται βασίμως ούτε τα πρακτικά των συσκέψεων της Glucona προς στήριξη της απόψεώς της.

117 Πέμπτον, η Avebe επικαλείται το γεγονός ότι οι εμπορικοί εταίροι και οι ανταγωνιστές της Glucona την ταύτιζαν πάντοτε με την Akzo και ποτέ με την Avebe, ότι η Akzo χρησιμοποιούσε, στην αλληλογραφία της με πελάτες, έγγραφα με το όνομα της Akzo και όχι της Glucona και ότι οι χρεώσεις και οι εισπράξεις πραγματοποιούνταν μέσω της Akzo.

118 Η Επιτροπή απορρίπτει την ως άνω επιχειρηματολογία.

119 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει καταρχάς ότι η επιχειρηματολογία της Avebe διαψεύδεται από το σχέδιο συμφωνίας, που μνημονεύεται στη σκέψη 105 ανωτέρω, το οποίο αναφέρει ως ενδεχόμενους εμπορικούς εταίρους τής ADM για την εμπορία γλυκονικού νατρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες όχι μόνον την Akzo αλλά και την Avebe. Εν πάση περιπτώσει, και αν ακόμα υποτεθεί ότι αποδεικνύεται ότι οι εταίροι και οι ανταγωνιστές της Glucona την ταύτιζαν πάντοτε με την Akzo, η περίσταση αυτή αφορούσε αποκλειστικά τις εξωτερικές σχέσεις της Glucona και τον τρόπο με τον οποίο οι τρίτοι την αντιλαμβάνονταν. Αντιθέτως, ουδόλως άπτεται του ζητήματος αν η Avebe ήταν ή όφειλε να είναι ενήμερη επί της παραβατικής συμπεριφοράς της Glucona στην αγορά γλυκονικού νατρίου, λαμβανομένης υπόψη της εσωτερικής δομής της οργανώσεως της Glucona.

120 Κατά συνέπεια, η Avebe δεν μπορεί να επικαλείται ούτε την περίσταση αυτή προς στήριξη της απόψεώς της.

121 Έκτον και τελευταίο, η Avebe υποστηρίζει ότι ο διορισθείς από την Akzo διευθυντής είχε το γραφείο του στο Amersfoort (Κάτω Χώρες), στο κτίριο της Akzo, ενώ ο διορισθείς από την Avebe διευθυντής ασχολείτο, επί τόπου, με την οικονομική διαχείριση των εργοστασίων της Avebe στο Ter Apelkanaal (Κάτω Χώρες) και ότι οι δύο αυτές πόλεις απέχουν μεταξύ τους περίπου 200 χιλιόμετρα. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι η παραγωγή και η πώληση γλυκονικού νατρίου αντιπροσώπευε μόνον ένα ελάχιστο ποσοστό του συνόλου των δραστηριοτήτων τόσο της Avebe όσο και της Akzo.

122 Η Επιτροπή δεν προβάλλει ειδικά επιχειρήματα επ' αυτού.

123 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει στο πλαίσιο αυτό ότι η σύμβαση επιχειρήσεως του 1972 προέβλεπε ρητά στενή συνεργασία των διευθυντών εφ' όλων των ζητημάτων που ενδιέφεραν την κοινή επιχείρηση. Επιπλέον, όπως εκτίθεται στη σκέψη 115 ανωτέρω, από τα πρακτικά των συσκέψεων της Glucona προκύπτει ότι τα θέματα που συζητούνταν κατά τις ως άνω συσκέψεις αφορούσαν κάθε είδους δραστηριότητα της Glucona, ιδίως ζητήματα όπως η εμπορική στρατηγική, η εξέλιξη της αγοράς και η πολιτική τιμών και μεριδίων της αγοράς. Κατά συνέπεια, η γεωγραφική απόσταση μεταξύ Akzo και Avebe δεν αποτελεί πειστικό επιχείρημα για να υποστηριχθεί ότι ο διοριζόμενος από την Avebe διευθυντής δεν ήταν ενήμερος επί των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού ενεργειών.

124 Ούτε το γεγονός, που επικαλείται η Avebe, ότι η παραγωγή και η πώληση γλυκονικού νατρίου αντιπροσώπευε ελάχιστο μέρος του συνόλου των δραστηριοτήτων τόσο της Avebe όσο και της Akzo έχει κάποια σημασία. Πράγματι, η σύσταση της Glucona επρόκειτο να χρησιμεύσει για την από κοινού παρασκευή, πώληση και εμπορία ορισμένων προϊόντων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το γλυκονικό νάτριο, δραστηριότητες στις οποίες, δυνάμει της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, οι διευθυντές της Glucona όφειλαν να αφιερώνουν ουσιώδες μέρος του χρόνου εργασίας τους.

125 Κατά συνέπεια, κακώς η Avebe επικαλείται τις περιστάσεις αυτές προς στήριξη της απόψεώς της.

126 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, δικαίως η Επιτροπή θεώρησε ότι από τα διάφορα πραγματικά στοιχεία που επικαλείται η Avebe δεν μπορούσε να συναχθεί ότι, παρά τη σαφήνεια του νομικού πλαισίου που διείπε τη δομή της κοινής επιχειρήσεως και τον καταμερισμό των ευθυνών των εταίρων της, η Avebe δεν μετείχε στον καθορισμό και στην εφαρμογή της εμπορικής πολιτικής γλυκονικού νατρίου και, επομένως, δεν ήταν, ή δεν μπορούσε να είναι, ενήμερη επί των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού ενεργειών της Glucona.

127 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή μπορούσε βασίμως να θεωρήσει ότι η παράβαση διεπράχθη από τη Glucona.

3. *Καθόσον η Επιτροπή δεν μπορούσε να θεωρήσει την Avebe υπεύθυνη για την παράβαση που διέπραξε η Glucona*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

128 Η Avebe διατείνεται κατ' ουσίαν ότι, και αν ακόμα υποτεθεί ότι η Glucona και όχι η Akzo ετέλεσε τις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πράξεις, η Επιτροπή δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να θεωρήσει υπεύθυνη για τις σχετικές ενέργειες την Avebe.

129 Στο πλαίσιο αυτό, η Avebe υποστηρίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, το γεγονός ότι μια θυγατρική εταιρία έχει χωριστή νομική προσωπικότητα δεν αρκεί για να αποκλειστεί η δυνατότητα να καταλογιστεί η συμπεριφορά της στη μητρική εταιρία, ιδίως όταν η θυγατρική δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει, κυρίως, τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9925, σκέψη 26, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επομένως, πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι η τυπική νομική δομή μιας επιχειρήσεως, αλλά η δομή της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων στην πράξη. Όμως, επαναλαμβάνοντας κατ' ουσίαν τα ίδια επιχειρήματα σε σχέση με τα ήδη προβληθέντα στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του υπό κρίση λόγου, η Avebe θεωρεί ότι η Glucona δεν ακολουθούσε τις οδηγίες που της έδιδε, αλλά ότι, αντιθέτως, υπεύθυνη για την εμπορία του γλυκονικού νατρίου ήταν η Akzo.

130 Ακόμη, σε μια κατάσταση όπου η παραβατική συμπεριφορά επιδείχθηκε από μια ένωση χωρίς νομική προσωπικότητα, το τυπικό κριτήριο των νομικών δεσμών

μεταξύ αυτής και της μητρικής της εταιρίας δεν μπορεί να χρησιμεύσει. Αυτό που έχει αποφασιστική σημασία σε μια τέτοια κατάσταση είναι αποκλειστικά το αν η Glucona αποτελούσε μιαν οικονομική ενότητα με την Avebe, πράγμα το οποίο δεν συνέβαινε διότι η Glucona δεν είχε οργάνωση πωλήσεων αλλά οι περισσότεροι συνεργάτες της επιτελούσαν την εργασία τους στο πλαίσιο δραστηριοτήτων ασκουμένων υπέρ του άλλου εργοδότη τους. Μόνο στην περίπτωση στην οποία η μητρική εταιρία κατείχε το 100 % των μεριδίων της θυγατρικής θα μπορούσε να στηριχθεί η Επιτροπή στο τεκμήριο ότι η εν λόγω θυγατρική εφαρμόζει κατ' ουσίαν τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας. Μόνο σε ένα τέτοιο πλαίσιο η Επιτροπή δεν θα ήταν υποχρεωμένη να εξακριβώσει αν η μητρική εταιρία πράγματι άσκησε την εξουσία αυτή. Όμως, εν προκειμένω, η Avebe κατείχε μόνον το 50 % της Glucona, ενώ το άλλο 50 % το είχε η Akzo.

131 Επιπλέον, η Avebe επικαλείται την απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, κατά Επιτροπής, T-339/94, T-340/94, T-341/94 και T-342/94, Metsä-Serla κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. II-1727, σκέψεις 51 έως 58). Σημειώνει ότι, στην ως άνω υπόθεση, το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη το γεγονός ότι μια ένωση επιχειρήσεων είχε εξουσιοδοτηθεί από τα μέλη της να πραγματοποιεί το σύνολο των πωλήσεων χαρτονιού και καθόριζε ενιαίες τιμές, ενεργώντας όμως στο όνομα και για λογαριασμό καθενός των μελών της. Επομένως, στην ως άνω υπόθεση, το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη τη στοιχειοθετούσα παράβαση συμπεριφορά όπως και την άμεση σχέση μεταξύ της εν λόγω συμπεριφοράς και της επιχειρήσεως που έπρεπε να θεωρηθεί υπεύθυνη για την παράβαση.

132 Η Avebe επικαλείται επίσης το γεγονός ότι είναι απίθανο να γνώριζε η ίδια την σύμπραξη στις 15 Αυγούστου 1993, όταν ο διορισθείς από την Akzo διευθυντής πληροφόρησε τον διορισθέντα από την Avebe περί της δομής της συμπράξεως. Η Avebe υπογραμμίζει ότι η Επιτροπή ενημερώθηκε συναφώς με έγγραφο της 23ης Απριλίου 1999, αλλά παρερμήνευσε την πληροφορία αυτή υποστηρίζοντας, με την Απόφαση, ότι η Avebe είχε ζητήσει να ενημερώνεται λεπτομερώς για την κατάσταση όσον αφορά τη σύμπραξη. Ομοίως, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το ότι, όπως εκτίθεται στο σημείο 26 της απαντήσεως στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, αργότερα ο εκπρόσωπος της Avebe στο πλαίσιο της Glucona ενημέρωσε σχετικά τον πρόεδρο της Avebe, πράγμα το οποίο κλονίζει τον ισχυρισμό ότι η Avebe είχε ήδη γνώση της συμπράξεως.

133 Με το υπόμνημα απαντήσεως η Avebe υποστηρίζει επιπλέον ότι η άποψή της επιρρωννύεται από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

134 Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η νομολογία που παρέθεσε δεν αφορά περίπτωση όπως αυτή της υπό κρίση υποθέσεως, όπου η παράβαση διεπράχθη από ένωση ενεργούσα στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ δύο αυτόνομων επιχειρήσεων. Ωστόσο, αναφερόμενη κατ' ουσίαν στα επιχειρήματα που ήδη προβλήθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του υπό εξέταση λόγου, η Επιτροπή εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η Avebe μπορούσε να επηρεάζει αποφασιστικά τη συμπεριφορά της Glucona στην αγορά και, ειδικότερα, ότι μπορούσε οποτεδήποτε να διακόψει τη συμμετοχή της στη σύμπραξη. Τούτο αρκεί, έναντι της νομολογίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, Τ-354/94, Συλλογή 1998, σ. II-2111, σκέψη 80), για να συναχθεί ότι η Avebe ήταν συνυπεύθυνη για την παράβαση και δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι πράγματι ασκούσε μια τέτοια επιρροή στη Glucona.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

135 Πρέπει να υπομνησθεί καταρχάς η πάγια νομολογία κατά την οποία η αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορά μιας επιχειρήσεως μπορεί να καταλογιστεί σε άλλη όταν η πρώτη δεν έχει καθορίσει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά έχει ακολουθήσει ουσιαστικά τις οδηγίες της δεύτερης, λαμβανομένων υπόψη ιδίως των οικονομικών και νομικών δεσμών που τις συνδέουν (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 117, και της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-294/98 P, Metsä-Serla Oyj κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10065, σκέψη 27).

136 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, κατά τη νομολογία αυτή και σε αντίθεση με την υποστηριζόμενη από την Επιτροπή άποψη στα σημεία 48 έως 52 του

υπομνήματος αντικρούσεως, η Επιτροπή δεν μπορεί να περιορίζεται στη διαπίστωση του ότι μια επιχείρηση «μπορούσε» να ασκήσει μια τέτοια αποφασιστική επιρροή σε άλλη επιχείρηση, χωρίς να χρειάζεται να εξακριβωθεί αν η εν λόγω επιρροή πράγματι ασκήθηκε. Αντιθέτως, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι εναπόκειται, καταρχήν, στην Επιτροπή να αποδείξει μια τέτοια αποφασιστική επιρροή βάσει ενός συνόλου πραγματικών στοιχείων, μεταξύ των οποίων, ειδικότερα, περιλαμβάνεται η ενδεχόμενη εξουσία διευθύνσεως μιας των εν λόγω επιχειρήσεων από την άλλη (βλ., επ' αυτού, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 135 ανωτέρω, σκέψεις 118 έως 122, της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-196/99 P, Aristrain κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-11005, σκέψεις 95 έως 99· την απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-9/99, HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψη 527). Όμως, στην υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, σκέψη 129 ανωτέρω, την οποία επικαλέστηκε η Επιτροπή, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι, όταν μια μητρική εταιρία ελέγχει κατά 100 % τη θυγατρική της η οποία επιδεικνύει παραβατική συμπεριφορά, υφίσταται ένα μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί πράγματι αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της. Επομένως, εναπόκειται στη μητρική εταιρία να κλονίσει το τεκμήριο αυτό προσκομίζοντας στοιχεία που να αποδεικνύουν την αυτονομία της θυγατρικής (βλ., επ' αυτού, την απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, σκέψη 129 ανωτέρω, σκέψεις 28 έως 29, και απόφαση της 14ης Μαΐου 1998, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, σκέψη 134 ανωτέρω, σκέψη 80).

137 Στη συνέχεια, πρέπει να υπομνησθεί ότι, δυνάμει της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972, η Glucona δημιουργήθηκε με τη νομική μορφή μιας «vennootschap onder firma» (vof). Δεν αμφισβητείται ότι, δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, η Glucona ήταν, με τον τρόπο αυτό, μια επιχειρηματική οντότητα χωρίς νομική προσωπικότητα διάφορη από εκείνη των εταίρων της, Akzo και Avebe, όπου οι εταίροι αυτοί μετείχαν αντιστοίχως κατά 50 % στην εν λόγω οντότητα. Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της εν λόγω συμβάσεως, οι δύο εταίροι μόνον από κοινού μπορούσαν να ενεργούν και να υπογράφουν για λογαριασμό της Glucona, να αναλαμβάνουν υποχρεώσεις έναντι τρίτων και να δέχονται τις εκ μέρους τρίτων αναλήψεις υποχρεώσεων έναντι της εταιρίας, καθώς και να εισπράττουν και να καταβάλλουν χρήματα για λογαριασμό της. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 της ίδιας διατάξεως, οι δύο εταίροι έπρεπε να διορίζουν, αντιστοίχως, δύο εκπροσώπους οι οποίοι «θα ασκούσαν από κοινού τις εξουσίες που παρατίθενται στην παράγραφο 1, με την επιφύλαξη του δικαιώματος κάθε εταίρου να τις ασκήσει ο ίδιος». Οι εν λόγω εκπρόσωποι θα είχαν «τακτικές επαφές μεταξύ τους και θα συζητούσαν με τους διευθυντές [της Glucona] για όλα τα θέματα που ενδιαφέρουν την εταιρία».

Δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 3, της εν λόγω συμβάσεως, υπεύθυνοι για την καθημερινή διαχείριση ήταν δύο διευθυντές, που διορίζονταν, αντιστοίχως, από την Akzo και την Avebe. Οι ως άνω διευθυντές έπρεπε να αφιερώνουν ουσιώδες μέρος του χρόνου τους στις υποθέσεις της Glucona. Έπρεπε «να εργάζονται συνεργαζόμενοι στενά και [ήταν] από κοινού υπεύθυνοι για την ακολουθούμενη πολιτική» και όφειλαν «να συντάσσουν τακτικά εκθέσεις για τους ως άνω εκπροσώπους όσον αφορά την ακολουθούμενη πολιτική και να τους παρέχουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες επ' αυτού». Τέλος, λαμβανομένης υπόψη της νομικής δομής της Glucona, η Akzo και η Avebe ήταν υπεύθυνες για τις υποχρεώσεις της Glucona απεριορίστως και εις ολόκληρο.

138 Από το σύνολο των ανωτέρω στοιχείων προκύπτει ότι η σύμβαση επιχειρήσεως του 1972 προέβλεπε την κοινή διευθυντική εξουσία της Akzo και της Avebe σχετικά με την εμπορική διαχείριση της Glucona, εξουσία η οποία έπρεπε να ασκείται από κοινού και με διαρκή στενή συνεργασία, όσον αφορά κάθε είδους ζήτημα που ενδιέφερε τη Glucona, από δύο διευθυντές οι οποίοι διορίζονταν αντιστοίχως από την Akzo και την Avebe και ελέγχονταν ιδίως μέσω των δύο εκπροσώπων των ως άνω δύο εταίρων. Λαμβανομένης υπόψη της ως άνω κοινής διευθυντικής εξουσίας και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Akzo και η Avebe κατείχαν κατά 50 % τη Glucona και, επομένως, ήλεγχαν από κοινού το σύνολο των μεριδίων της, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι πρόκειται για μια κατάσταση ανάλογη προς εκείνη που οδήγησε στην απόφαση της 14ης Μαΐου 1998, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, στην οποία μια μόνη μητρική εταιρία ήλεγχε το 100 % της θυγατρικής της, οπότε ισχύει το τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκούσε πράγματι αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της.

139 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, πράγματι, ότι, στο σύνολό τους, τα πραγματικά στοιχεία περί των οποίων γίνεται λόγος στη σκέψη 137 ανωτέρω αποτελούν επαρκώς σημαντικές ενδείξεις που στηρίζουν το τεκμήριο κατά το οποίο η Akzo και η Avebe καθόριζαν από κοινού τη δράση της Glucona στην αγορά σε τέτοιο βαθμό ώστε η τελευταία να μη διαθέτει καμία πραγματική αυτονομία συναφώς. Επιπλέον, όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 92 έως 126 ανωτέρω σχετικά με την εκ μέρους της προσφεύγουσας γνώση των ενεργειών της Glucona, η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία ικανά να κλονίσουν το τεκμήριο αυτό.

140 Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη κοινής ευθύνης των δύο εταίρων Akzo και Avebe για τις ενέργειες της Glucona, ανεξάρτητα από το ακριβές περιεχόμενό της δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, ενισχύει το τεκμήριο σχετικά με τον από κοινού

ουσιαστικό καθορισμό της εμπορικής πολιτικής της Glucona από τους εταίρους της. Πράγματι, υπό τις συνθήκες αυτές, οι εταίροι είχαν κάθε συμφέρον να αποφεύγουν το ενδεχόμενο να συμπεριφέρεται η θυγατρική τους ανεξάρτητα από τις οδηγίες τους, λαμβανομένου υπόψη του κινδύνου να ασκηθεί δίωξη σε βάρος τους ή αγωγή αποζημιώσεως εκ μέρους τρίτων, σε περίπτωση παρανόμων πράξεων της θυγατρικής.

141 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι, λαμβανομένων υπόψη των στενών οικονομικών και νομικών δεσμών μεταξύ, αφενός, της Glucona και, αφετέρου, της Akzo και της Avebe που ασκούσαν από κοινού ουσιαστικό έλεγχο στη Glucona, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε σφάλμα διαπιστώνοντας ότι η Avebe ευθύνεται για τη συμπεριφορά της Glucona. Συνάγεται επίσης ότι, σε αντίθεση με την άποψη της προσφεύγουσας, η Glucona, αφενός, και η Akzo και η Avebe, αφετέρου, αποτελούν μια οικονομική οντότητα υπό την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 78 ανωτέρω, στο πλαίσιο της οποίας υπεύθυνες για την παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής είναι οι μητρικές εταιρίες της οι οποίες φέρουν τη σχετική ευθύνη λόγω του ουσιαστικού ελέγχου της εμπορικής πολιτικής της (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Δεκεμβρίου 2003, Τ-66/99, Minoan Lines κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-5515, σκέψη 122).

142 Κατά συνέπεια, ο λόγος που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 πρέπει επίσης να απορριφθεί στο σύνολό του.

Ε — *Επί της προσβολής της αρχής της αναλογικότητας*

143 Η Avebe θεωρεί ότι, και αν ακόμα υποτεθεί ότι η ίδια ευθύνεται για την παράβαση, η Επιτροπή, καθορίζοντας το βασικό ποσό του προστίμου που την αφορούσε, όφειλε να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο ελαφρυντικών περιστάσεων, τον ρόλο που είχε η Avebe στη σύμπραξη πριν από τις 15 Αυγούστου 1993.

144 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Avebe καθορίστηκε βάσει της συμπεριφοράς της Glucona στο πλαίσιο της συμπράξεως και ότι, στο πλαίσιο αυτό, έλαβε υπόψη τα ιδιαίτερα στοιχεία της συμπεριφοράς της. Κατά την Επιτροπή, δεν υπάρχει κανένας λόγος που να αμβλύνει την ευθύνη μιας μητρικής επιχειρήσεως λόγω της συμπεριφοράς της θυγατρικής της. Τούτο μάλιστα καθόσον η Glucona δεν είχε νομική προσωπικότητα που να τη διακρίνει από την Avebe και την Akzo. Επομένως, η Avebe ήταν υπεύθυνη όχι για τη συμπεριφορά άλλων, αλλά για τις πράξεις μιας επιχειρηματικής οντότητας που καλύπτεται από τη δική της νομική προσωπικότητα, για τις υποχρεώσεις της οποίας ευθυνόταν και εκείνη εις ολόκληρο.

145 Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, λόγω της συμπεριφοράς της Glucona, για την οποία ευθύνεται η Avebe όπως και η Akzo, ορθώς η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο στην Avebe χωρίς να προσβάλει την αρχή της αναλογικότητας. Ειδικότερα, λαμβανομένων υπόψη των όρων της συμβάσεως επιχειρήσεως του 1972 που δημιούργησε την κοινή επιχείρηση Glucona (βλ. σκέψεις 90 έως 91 ανωτέρω), το Πρωτοδικείο κρίνει ότι ο ρόλος που είχε η Avebe στη σύμπραξη πριν από τις 15 Αυγούστου 1993 δεν μπορεί να συνιστά ελαφρυντικό στοιχείο που να καθιστά υπέρμετρα υψηλό το επιβληθέν πρόστιμο.

146 Επομένως, ο λόγος που στηρίζεται σε προσβολή της αρχής της αναλογικότητας δεν είναι βάσιμος.

147 Δεδομένου ότι δεν έγινε δεκτός κανένας από τους λόγους που προβλήθηκαν κατά της Αποφάσεως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

148 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με τα αιτήματα της καθής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει την Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA στα δικαστικά έξοδα.

Azizi Jaeger Dehousse

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Σεπτεμβρίου 2006.

Ο Γραμματέας

E. Coulon

Ο Πρόεδρος

J. Azizi

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς ..... II - 3090

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων ..... II - 3097

Σκεπτικό ..... II - 3099

Α — Εισαγωγή ..... II - 3099

Β — Επί της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως ..... II - 3103

Γ — Επί της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας ..... II - 3105

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις ..... II - 3105

2. Επί της δηλώσεως της Akzo ..... II - 3106

3. Επί της φερομένης δηλώσεως εκπροσώπου της Akzo ενώπιον των αμερικανικών αρχών ..... II - 3109

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3109

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3109

Επί του παραδεκτού ..... II - 3109

Επί της ουσίας ..... II - 3111

Δ — Επί της παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ..... II - 3114

1. Εισαγωγή ..... II - 3114

2. Καθόσον η Επιτροπή δεν μπορούσε να θεωρήσει τη Glucona υπεύθυνη για την παράβαση πριν από τις 15 Αυγούστου 1993 ..... II - 3114

α) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις ..... II - 3114

β) Όσον αφορά τη σύμβαση επιχειρήσεως του 1972 ..... II - 3115

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3115

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3118

γ) Όσον αφορά διάφορα πραγματικά στοιχεία ..... II - 3120

3. Καθόσον η Επιτροπή δεν μπορούσε να θεωρήσει την Avebe υπεύθυνη για την παράβαση που διέπραξε η Glucona ..... II - 3127

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3127

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3129

Ε — Επί της προσβολής της αρχής της αναλογικότητας ..... II - 3132

Επί των δικαστικών εξόδων ..... II - 3133